

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1882.   Andra Kammaren.   N:o 55.

Torsdagen den 11 Maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades de i Kammarens sammanträden den 4 innevarande månad förda protokoll.

§ 2.

Föredrogos, men blefvo för andra gången bordlagda:

Sammansatta Stats- och Banko-Utskottets Utlåtande N:o 2;

Banko-Utskottets Memorial N:is 13, 14 och 15; samt

Lag-Utskottets Utlåtande N:o 56.

§ 3.

Föredrogs Stats-Utskottets Utlåtande N:o 59, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition om beviljande af anslag för iståndsättande af vägbyggnader och den yttre hamnarmen vid Visby hamn. *Om anslag för iståndsättande af vägbyggnader och den yttre hamnarmen vid Visby hamn.*

Kongl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen (uti propositionen N:o 42) att för sagda ändamål bevilja ett extra anslag utan återbetalningsskyldighet af 86,800 kronor.

Utskottet hade hemställt, att Kongl. Maj:ts förevarande proposition måtte på det sätt bifallas, att Riksdagen, såsom bidrag till iståndsättande af vägbyggnader och den yttre hamnarmen vid Visby hamn i öfverensstämmelse med af Styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader uppgjort förslag, beviljade ett extra anslag utan återbetalningsskyldighet af sextiotusen kronor, att utgå under år

Om anslag för 1883, emot skyldighet för Visby stad att fullborda och underhålla iståndsättande arbetet och uppå de vilkor i öfrigt, som Kongl. Maj:t egde bestämma af vägbytare vid Visby hamn.

(Forts.)

Ordet begärdes af

Chefen för Kongl. Civildepartementet Herr Statsrådet Hederstierna, som anförde: De svåra stormar, som rasade i vårt land under sistlidne Februari månad, anställde stor förödelse på Gotland, hvaribland särskildt kan nämnas, att derstädes nedbläste skog till ett af kronobetjeningen uppskattadt värde af nära en million kronor, äfvensom att stormarne anställde stora skador på den för hafvets hela våldsamt utsatta hamnarmen och vägbytare i Visby — skador som skyndsamt måste botas, så vida man icke skall befara att hela detta dyrbara hamnarbete vid en ny storm skall förstöras. Visby stad, som det åligger att underhålla ifrågavarande hamnarm och som hitills också fullgjort detta sitt åliggande, mäktar dock icke nu ensam bota dessa, utan dess förvållande, till följd af naturhändelser åstadkomna skador af den svåra beskaffenhet som jag omnämnt, och staden har ingen annan utväg än att vända sig till staten för fyllandet af detta för staten och Gotland lika nödvändiga behof. Utskottet har också erkänt att staten här bör träda emellan och bidraga till de kostnader, som tarvas för hamnens iståndsättande, men Utskottet har icke velat tillstyrka Riksdagen att bevilja så stort anslag, som äskats af Kongl. Maj:t och som erfordras för skadans fullständiga afhjelpande. Utskottet har såsom skäl härför framhållit först och främst, hvilket jag antager vara såsom skäl afsedt, en redogörelse för staden Visbys ekonomiska ställning, hvilken enligt Utskottets förmenande skulle vara bättre än man vanligen antager. Utskottet säger nemligen på 4:de sidan af betänkandet, att vid slutet af år 1878 utgjorde staden Visbys tillgångar 239,041 och dess fordringar 606,351 kr. Utskottet har dock icke utredt, att dessa tillgångar till största delen utgjordes af byggnader och inventarier, hvilka icke lemna någon afkastning, och att stadens fordringar till största delen eller till ett belopp af $\frac{1}{2}$ million utgöres af aktier i Gotlands jernväg, hvilka aktier icke heller lemna någon afkastning. Utskottet har vidare på 5:te sidan sagt, att samtliga inkomsterna för staden år 1878 utgjort 155,525 kronor, men har icke omnämnt, att bland dessa inkomster utgöra uttaxeringar icke mindre än 66,000 kronor. Utskottet har slutligen såsom skäl till nedprutning i det af Kongl. Maj:t nu äskade anslaget åberopat de dryga kostnader, staten förut fått vidkännas för ifrågavarande vägbytare.

Detta skäl synes mig snarare böra tala för bifall till det af Kongl. Maj:t föreslagna beloppet, då det bör ligga i statens särskilda intresse att fortfarande vårda ett arbete, hvartill staten fått bidraga med så stora summor.

Det andra hufvudskälet som Utskottet åberopar och hvilket jag medgifver skulle vara tilltalande, om det vore grundadt på faktiska

förhållanden, är att staden skulle hafva så stora inkomster af sin hamn. För att bevisa detta har Utkottet bifogat en tabell, utvisande att medelinkomsten af handeln och sjöfarten i Visby hamn åren 1872—81 varit 28,000 kronor. Deremot har Utskottet icke på samma gång redogjort för de motsvarande utgifter staden fått vidkännas för hamnen. Läger man till grund för dessa beräkningar de uppgifter, som finnas införda i kommunernas officiella statistik från och med år 1874—81, så visar sig, att då inkomsterna under dessa åtta år uppgått till 28,000 kronor, hafva utgifterna under samma period stigit till 56,000 kronor årligen; således jemt dubbla beloppet af hamninkomsterna. I stället för att sålunda vara en inkomstkälla, förorsakar Visby hamn i stället betydliga utgifter för staden. Deruti kan således icke ligga något skäl att nedsätta det af Kongl. Maj:t för vågbrytarens iståndsättande begärda beloppet. Då Visby samhälle gjort så stora uppoffringar och åsamkat sig så stora skulder för underlättandet af kommunikationer och för tryggandet af samfärdseln med moderlandet, hoppas jag att Kammaren icke skall göra någon nedsättning i det af Kongl. Maj:t begärda beloppet.

*Om anslag för
iståndsättande
af vågbrytaren
vid Visby hamn.
(Forts.)*

Herr Hedin: På grund af de skäl som af Herr Statsrådet och Chefen för Civildepartementet blifvit anförda, anhåller jag om afslag å Stats-Utskottets hemställan och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr C. A. Larsson: Jag skulle väl icke kunna tro, att denna Kammare vill gifva större anslag till detta ändamål än Stats-Utskottet föreslagit. Det är ett gammalt ordspråk, som säger, att man icke skall se en gifven häst i munnen. Om Utskottet nu afstyrkt allt, så undrar jag hvad Herrarne skulle hafva sagt. Nu har Herr Chefen för Civildepartementet visserligen sagt att det har blåst ned skog på Gotland till ett värde af mer än 1,000,000 kronor enligt kronobetjeningens uppgift. Men om detta virke flyttas öfver till fastlandet, så är jag säker på att Gotland genom dess försäljning skall få full ersättning för sin förlust, emedan skog är en kulant vara.

Det var dessutom flera landsorter som ledo skada genom samma storm, som skadade vågbrytaren i Visby, men icke få dessa derför den minsta ersättning. För mig blåste t. ex ned ett logtak af ganska stort värde, men icke kan jag få någon hjälp af staten till skadans iståndsättande. I fråga om ersättning för skadan å Visby hamn ansåg Utskottet att staden borde bidraga sjelf med något belopp på det att man måtte få garanti för att de bygga hamnen nu så väl, att den icke kan blåsa ned nästa år. Ty af de uppgifter Utskottets betänkande innehåller kan man finna, att staden kommit med en sådan begäran som den nuvarande den ena gången efter den andra och att staten har gjort icke obetydliga uppoffringar för denna vågbrytare.

Om anslag för
istandsättande
af vågbrytaren
vid Visby hamn.
(Forts.)

Derjemte vill jag erinra att det är icke så uselt stäldt för staden i afseende på inkomster, som det tyckes låta, ty de 66,000 kronor, som utgöra stadens tillskott genom uttaxering, ingå i de 155,000 kronor, som staden har i inkomst, och detta uttaxerade belopp är icke stort, då man beräknar att kostnaderna för stadens fattigvård och skolväsende m. m. skola deraf betäckas. Resten af de inkomster staden har i sig sjelf hafva de att räkna på för andra ändamål och deraf kan väl blifva något öfver för extra utgifter.

Jag skall icke blifva vidlyftig, enär ingen mer än Herr Hedin yrkat bifall till Kongl. Maj:ts proposition, men jag anhåller för min del om bifall till Utskottets förslag. Att få 60,000 kronor i ren skänk måtte väl icke vara att förakta. Det blir då icke stor summa för staden sjelf att lägga ut, och jag tror icke att staden kan komma i förlägenhet för ett sådant belopp, helst staden har en inkomst af omkring 37,000 kronor från bränvinsförsäljningen, hvaraf staden kan taga en del för att fylla behovet vid hamnarmens istandsättande.

Jag anhåller om bifall till hvad Utskottet här föreslagit.

Herr Lyth: Om man ser på en sjökarta rörande den ö, af hvars representanter jag har den äran att vara en, finner man att på östra sidan af denna ö hafva bildat sig ypperliga hamnar af den bästa beskaffenhet, såsom Färösund, Slitehamn och Ronehamn, der säkert skydd kan finnas mot hafvets våldsamt och faror, under det att på vestra sidan af ön finnas nästan inga sådana gästfria landningsplatser till skydd för seglaren mot hafvets raseri. Härtill kommer att staden Visby, den enda på Gotland, der landets styrelse är koncentrerad, ligger på vestra kusten af ön. Det är därför här som föreningsbandet mellan fasta landet och ön blifvit landsatt. Det är också på den vestra sidan som landet helst älskar att knyta sina förbindelser med fastlandet och hafva sin samfärdsel med detsamma.

Hamnen i Visby befans redan i början af 1840-talet vara allt för grund och otillräcklig för att större fartyg der skulle kunna inlöpa, hvarföre staden också beslöt sig för att med stora kostnader anskaffa en ny hamnarm med dertill hörande vågbrytare, hvarom nu är fråga; men som man då ansåg att detta var ett statsändamål lika väl som en angelägenhet för staden, erhöi staden redan då ett statsanslag vida större än staden sjelf skulle tillskjuta.

Den sorgliga historien om Visby hamns vågbrytare behöfver jag icke upprepa, ty den är väl känd. Men ett faktum är, att Visby stad har nära nog ruinerat sig derigenom, att utgifterna för dessa hamnbyggnader, hvilka utgifter ursprungligen ansågos icke behöfva belöpa sig till mer än några tiotusental kronor, nu efter nära fyrtio års förlopp uppgått till närmare 700,000 kronor. Det är med innerlig tacksamhet vi erkänna att staten här vid lag visat sig särdeles välvillig och liberal; vi erkänna äfven med tacksamhet de

vänliga ord, som nyss från statsrådsbänken sades oss rörande denna stad, ja, vi erkänna till och med med tacksamhet hvad Utskottet här föreslagit. Men, mine Herrar, betänker man först och främst hvad denna hamn redan har kostat staden, betänker man vidare att staden har uppfyllt allt hvad den med afseende å densamma åtagit sig, och att den olycka, som skett, ingalunda berott på någon försummelse från stadens sida; betänker man vidare att de omkostnader, som staden haft för reparation af de skador, som på hamnarmen uppstått, blifvit betydligt större, än i kostnadsförslagen beräknats, betänker man derjemte att underhållsskyldigheten af denna hamn är, såsom vi nu hört omtalas, förenad med stora svårigheter, och betänker man slutligen den ställning, hvori Visby samhälle för närvarande befinner sig, hvilken ställning gör det för detsamma särdeles svårt, ja, nära nog omöjligt att vidare skuldsätta sig, så torde det ursäktas mig att jag vågar hos Kammaren anhålla om bifall till hvad Kongl. Maj:t i denna sak föreslagit.

*Om anslag för
iståndsättande
af vågbrytaren
vid Visby hamn.
(Forts.)*

Herr *P. Larsson* i Fohle instämde med Herr *Lyth*.

Herr *Ola Andersson* i Burlöf: Då den siste talaren påstod, att Visby stad hitintills skulle fullgjort alla de förbindelser, staden i förevarande afseende sig åtagit, ber jag att få erinra om ordalydelsen af det vilkor Stats-Utskottet 1875 föreslog för beviljande af det senaste anslaget till Visby hamn, 50,000 kronor, och hvilket vilkor sedermera af Riksdagen godkändes. Detta vilkor hade följande lydelse: »att staden Visby medelst kontrakt förbinder sig att utan vidare bidrag af allmänna medel enligt den fastställda planen utföra och för all framtid i vederbörligt skick underhålla arbetet». Jag ber vidare att få erinra, att — hvad för öfrigt står att läsa i Utskottets betänkande — till Visby hamn af Riksdagen anvisats år 1841: 118,500 kronor, år 1852: 126,937 kronor 50 öre, 1868: 9,000 kronor, 1871: 130,000 kronor och 1875: 50,000 kronor. Det är rätt ansevärd belopp, detta. Nu har Herr Civilministern sagt, att just den omständigheten, att staten redan nedlagt så stora belopp på denna vågbrytare och hamn, borde vara ett skäl till, hvarföre staten nu också borde bidraga till dess iståndsättande. Men äfven om det kan ligga något rätt i det påståendet, att det icke är kommunen ensam, som drager nyttan af ett arbete, sådant som detta, så lär det väl å andra sidan icke kunna förnekas, att den fördel, som kommunen deraf hemtar, är så betydlig, att kommunen för dess ernående äfven må vara skyldig att vidkännas någon uppoffring.

Jag ber att, för jemförelsens skull, få för Kammaren omförmåla, huru man gått tillväga med ett par andra hamnarbeten af likartad beskaffenhet med detta. Som vi veta rasade under ett par dagar i November månad 1872 den 13 och 14 häftiga stormar i synnerhet i södra delarne af vårt land, och derigenom förstördes åt-

Om anslag för iståndsättande af hamnen i Ystad beräknades till 138,000 kronor och dessutom för en lastbrygga 60,000 kronor. Kongl. Maj:t begärde då, att ett bidrag af statsmedel skulle lemnas till belopp af 92,000 kronor, men Utskottet tillstyrkte och Riksdagen beviljade allenast 69,000 kronor, det vill säga hälften af den beräknade kostnaden för sjelfva hamnen, men ingenting för lastbryggan. För iståndsättandet af hamnen i Cimbrishamn, som likaledes förstörts af samma storm, begärde Kongl. Maj:t 200,000 kronor, men Riksdagen beviljade endast hälften, 100,000 kronor. Då sista anslaget till Visby hamn beviljades, var kostnaden beräknad till 63,000 kronor; Kongl. Maj:t begärde 50,000, som äfven af Riksdagen beviljades. Det synes mig sålunda, som äfven enligt Utskottets förslag Visby får vida större förmåner än som i likartade fall kommit andra samhällen till del. Dessutom tillåter jag mig nämna, att Malmö stad för sin hamn fått kostna på omkring 9,000,000 kronor, under det att staden i tolagsersättning lär ha uppburit under tiden omkring 700,000 kronor. Denna hamn kan väl också sägas vara till nytta för det allmänna i dess helhet, men mig veterligt har staten till dess iståndsättande icke bidragit med något.

Herr Civilministern yttrade äfven, att den utredning Utskottet lemnat af staden Visbys utgifter icke skulle vara fullständig. Det kan vara möjligt, men detta beror då på den bristfälliga kommunalstatistik, som vi hafva. Men den bästa mätare på en kommuns utgifter får väl anses vara storleken af det belopp, som behöfver utdebiteras såsom kommunalutskylder. Det visar sig då, att i Visby kommunalutskylderna utgjort omkring 3 kronor på hvarje bevilningskrona ända till år 1880, då de stego till 6 kronor 31 öre per bevilningskrona, men de lära sedan dess åter hafva något nedgått. Den omständigheten att utskylderna för ett år uppgått till så högt belopp, får man väl till någon del tillskrifva de ansträngningar, staden gjort för att få sin jernvägsanläggning till stånd; men detta är något som många andra både stads- och landskommuner fått vidkännas, och bör sålunda icke med fog kunna åberopas såsom något skäl, hvarföre staten nu bör träda emellan. Visserligen medger jag att en kommunalutskyld af något mera än 6 kronor per bevilningskrona är ganska hög, men herrarne kunna vara förvissade om, att det finnes många orter på landet, der utskylderna äro ej blott lika höga utan äfven vida högre. Jag ber att i det afseendet få anföra några siffror. Enligt den utredning, som inom skatteregleringskomitén blifvit verkställd, visar sig, att samtliga utgifterna till stat och kommun för jordbruksfastighet utgöra i Stockholms län å 1,337 mantal i medeltal 24 kronor 25 öre, i Upsala län å 1,410 mantal i medeltal 34 kronor 23 öre och i Södermanlands län å 1,395 mantal i medeltal 21 kronor 19 öre, och så vidare, allt för hvarje 1,000 kronors taxeringsvärde. Jag skall icke fortsätta listan, men jag har den här fullständig. Nu skall kanske någon invända,

att detta visar endast att taxeringsvärdet å dessa jordbruksfastigheter blifvit satt alldeles för lågt. Men äfven om man tänker sig, att taxeringsvärdet fördubblades, blir det ändock ingen rimlig proportion mellan fastighetsvärde och onera, i synnerhet i jämförelse med åtskilliga andra beskattningsföremål. Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag, hvilket jag anser vara ganska liberalt; men det skulle icke förvåna mig, om någon uppträdde med yrkande om rent afslag, när man icke vill nöja sig med hvad Utskottet tillstyrkt.

*Om anslag för
iståndsättande
af vägbyrtaren
vid Visby hamn.*

(Forts.)

Herrar *L. Börjesson* och *J. Andersson* i Jönvik förenade sig med Herr *Ola Andersson*.

Herr Hedlund: Det är i allmänhet en vansklig sak att anställa jemförelser i fråga om bidrag, som af staten lemnats till den ena eller andra orten, ty dervid är att taga i betraktande skillnaden mellan den starkare och den svagare. Det har sagts att Malmö stad haft mycket stora utgifter för sin hamnanläggning, hvilka kommunen sjelf bestridt. Detsamma torde äfven kunna sägas om Göteborg. Men jag tror dock icke att det kunde komma i fråga att staten skulle vilja lemna något understöd åt dessa starkare samhällen, äfven när de utgifter, som de fått vidkännas, varit betydliga. Här gäller det emellertid att understödja den *svagare*, och då ställer sig frågan något annorlunda. Det händer ofta att en fader eller moder får kosta mera på ett svagare barn än ett starkare, men icke ligger väl deruti något argument för att, om detta svagare barn skulle behöfva ännu något mera, fadern eller modern skulle svara: »du har redan kostat mig mycket mera än din starkare broder, och derföre vill jag icke kosta på dig något mer». Jag tror att vi här stå inför ett likartadt förhållande och jag tror utom dess, att man vid olyckshändelser icke skall räkna så noga på skillingen. Vi veta hurusom nyligen i Norge en stark storm svårt härjat dess kuster och att icke blott det vanligen så sparsamma Stortinget visat sig frikostigt i att söka bota den uppkomna skadan, utan äfven landets öfriga befolkning, ja, äfven broderlanden deltagit deri. Vid olyckshändelser räknar man icke med samma försigtighet, som man eljest plägar göra. Hvad den siste talaren yttrade derom, att ett skal till afslag å Kongl. Maj:ts proposition läge deri att Visby stad åtagit sig att underhålla hamnen, synes mig icke böra kunna inverka på Kammarens beslut. Visby har fullgjort hvad det åtagit sig, det har både fullbordat och underhållit sin hamn, men icke låg väl i detta åtagande att det skulle återställa en af stormen förstörd hamn. Så har åtminstone icke jag fattat begreppet »underhåll» och jag tror väl att icke heller någon annan, om han vill vara rättvis, kan hafva en sådan uppfattning. Mig synes det vara påtagligt, att de upplysningar, som i denna sak lemnats, äro af den beskaffenhet, att jag för min del icke kan finna annat än att staten bör träda emellan

Om anslag för iståndsättande af vågbrytaren vid Visby hamn. och hjälpa till att bota de skador, som förorsakats af den Visby hamn öfvergångna olyckshändelsen, och i allmänhet är det väl så att, när man träder emellan för att afvärja följderna af en *olycka*, man gör det gerna och med frikostig hand, och icke med prut, hvilket bör särskildt gälla nu, då regeringen väckt förslag om saken.

(Forts.)

Jag kan mycket väl förstå att, äfven när man hyser förtroende till sin regering, man kan ur en viss principiell synpunkt tala och rösta mot regeringen, men jag har alltid haft svårt att förlika mig med, att, när man godkänner sjelfva principen, man under nämnda förhållanden vill småpruta på ett regeringsförslag, allra helst då det är af den beskaffenhet som det nu föredragna. Jag har förut yttrat att hushållsaktighet är något mycket godt, och det är visserligen också godt att hafva en säker tillit till sitt eget omdöme och att kunna afgifva sin röst oberoende af de skäl som förebringats af vare sig regeringen, Stats-Utskottet eller någon annan. Detta må vara manligt och sjelfständigt, men jag får dock säga att någon hänsyn till den myndighet, för hvilken man har förtroende, skulle icke vara skadlig inom en Riksdag, som gör anspråk på politisk uppfattning. För min del tvekar jag icke ett ögonblick att godkänna Kongl. Maj:ts förslag, äfven med fara för hvad den siste talaren lät påskina, nemligen att derigenom skulle kunna framkallas yrkande om att vägra *allt* anslag till ifrågavarande ändamål. Jag låter i allmänhet icke skrämma mig af hot och allra minst kan jag föreställa mig att den, som varit med om att tillstyrka beviljande af dessa 60,000 kronor, skulle vilja afstyrka att ens detta beviljades derföre att en och annan talare påyrkat bifall till en Kongl. Maj:ts proposition.

På de skäl jag nu anfört, och med hänsyn synnerligast till hvad från regeringens sida icke blott blifvit framställt, utan ock här med goda skäl ytterligare motiverats, förenar jag mig med dem, som yrkat bifall till Kongl. Maj:ts proposition i ämnet.

Herr Lindmark: Jag skall icke fördjupa mig i några politiska betraktelser, utan endast betrakta saken praktiskt, så som jag uppfattat den.

Först och främst ber jag att få påpeka den omständigheten, att det här gäller att tillgodose ej blott ett lokalintresse, utan äfven ett allmänt intresse. Till belysning af hvad jag menar med detta allmänna intresse vill jag erinra Kammarens ledamöter om, hvad I kanske redan sett i tidningarna, att man i Danmark starkt ifrågasatt anläggande på statens bekostnad af en nödhamn på Jutlands ostkust, der sjöfarten allt jemt, i saknad af en sådan hamn, lidit högst betydligt. Huruvida man i Danmark med nämnda fråga ännu kommit längre än till ett förslag, vet jag icke; behofvet af en tillflyktshamn för sjöfarten på östra kusten af Jutland är likväl så allmänt erkändt, att man ansett dess fyllande vara ett statsintresse.

Nu frågar jag eder, mine Herrar, om icke, såsom en föregående talare redan påpekat, statens intresse fordrar, att på vestra

kusten af Gotland finnes en nödhamn; men der finnes icke nu någon annan än Visby hamn. Nu är hafvet mellan Gotland och Öland en synnerligt starkt trafikerad farled; och huru ofta kan det icke der hända att ett fartyg under storm råkar i lägervall på Gotlands kust och ej har annan utväg till räddning än att hålla af till Visby hamn? Ur den synpunkten och ej såsom ett lokalintresse synes mig saken böra betraktas; och gör man det, frågar jag, huruvida icke, då man väger mot hvarandra det allmänna och det lokala intresset, staden Visby har visat en ovanlig offervillighet för bibehållandet af dess hamn i godt stånd. Staden har, såsom Utskottet uppgifvit, för detta ändamål utgifvit mera än 1 million kronor, medan under 21 år stats bidrag utgör tillsammans omkring 434,700 kronor; och om nu Visby hamn skulle anses såsom en nödhamn, i kostnaden för hvars underhåll staten skulle vara skyldig att deltaga, har stats årliga bidrag härtill under samma 21 år utgjort allenast 20,700 kronor. Jag kan således icke finna, att det belopp, hvarmed statsunderstödet hittills utgått, är afskräckande, och fördelar man den summan på flere år, blir den åtminstone ej stor. Och jag är dessutom öfvertygad, att tillvaron af en tillflyktshamn i dessa farvatten har besparat så stora förluster, att i jemförelse med dem beloppet blir en obetydlighet.

*Om anslag för
istandsättande
af vågbrytaren
vid Visby hamn.
(Forts.)*

Såsom talaren på göteborgsbänken yttrade är här fråga om ett speciellt fall; och han hänvisade på förhållandet med Tromsö hamn, hvilket äfven jag hade ämnat påpeka; Visby hamn ligger dessutom så utsatt, att den icke kan jemföras med någon hamn i Sverige. Man har visserligen talat om hamnen vid Malmö, men jag frågar, hvad hafva fartygen utanför Malmö hamn för sjögång att vänta mot i närheten af Visby.

Alla dessa skäl synas mig tala för, att Kammararen bör fästa afseende vid för handen varande förhållanden och sålunda bifalla Kongl. Maj:ts proposition i ämnet, till hvilken jag för min del, i likhet med flere föregående talare, yrkar bifall, och jag tror mig hafva anfört fullgiltiga skäl för detta mitt yrkande.

Häruti instämde Herrar *Östling, Lönegren* och *Fredenberg*.

Herr Bokström: Herr Talman! Äfven om jag gör mig saker till upprepande af hvad jag delvis förut uttalat vid remissen af Kongl. Maj:ts proposition i denna fråga, anhåller jag få frambära min tacksamhet till Kongl. Maj:ts regering för den faderliga omtanke hvarmed Kongl. Maj:t genom denna proposition vårdat sig om den minste och svagaste medlemmen i statsfamiljen. Men jag ber ock att få tacka Stats-Utskottet för det omisskänneliga drag af syskonkärlek, som jag i dess utlåtande vill spåra. Man kan ju af syskonkärleken icke fordra så mycket som af faderskärleken, men det skall dock icke hindra mig att erkänna och värdera äfven den förra.

*Om anslag för
iståndsättande
af vågbrytaren
vid Visby hamn.*

Innan jag likväl öfvergår till bemötande af de delar af Utskottets betänkande, mot hvilka jag har några erinringar att göra, anhåller jag få vända mig mot några under diskussionen i dag fälda yttranden.

(Forts.)

Den förste ärade Stats-Utskottsledamoten, som hade ordet, påvisade, att Gotland genom försäljning af under orkanen nedblåst skog till ett värde af en million kronor kunde få ersättning för sin förlust. För såvidt dermed åsyftas Visby stads förlust genom den å hamnen uppkomna skadan, så torde böra observeras, att den nedblåsta skogen icke är Visby stads, hvars hela jordegendom i utarrenderade stadsjordar bestiger sig till ett taxeringsvärde af 55,000 kronor, utan enskild egendom, som väl får respekteras. Samme talare anförde ock, att vi hade ända till 37,000 kronor brännvinsmedel, hvaraf det af Utskottet nedprutade beloppet kunde tagas. Jag vill deri gifva den ärade talaren så till vida rätt, att Visby stads inkomst året 1876—1877 utgjorde af försäljningsmedel och spritbolagsvinst 36,517 kronor 24 öre, men sedan staden funnit sig föranlåten borttaga den s. k. söndagssupningen, så har denna inkomst betydligt nedgått, och utgjorde den för 1880—1881 20,905 kronor 11 öre.

Den andre Stats-Utskottsledamoten som yttrade sig anförde, att Visby stad icke fullgjort sitt åliggande att ansvara för vågbrytarens underhåll. Så är dock ingalunda förhållandet, ty i kontraktet af år 1841 förband sig staden att i årligt underhåll utgöra 1,500 riksdaler banko, och det har staden utgjort många gånger om. Enligt senare kontrakt finnes intet stadgande om underhåll, men väl derom att staden utan att fordra vidare tillskott skolat utföra vissa planlagda arbeten, och då dessa arbeten blifvit afsynade och godkända utan att vidare tillskott fordrats, så läser ingen med fog kunna förevita staden att hafva brustit i fullgörandet af åtagna äldre förpligtelser.

Jemförelsen med Ystads anslag är så till vida haltande, att Ystad fick anslag till botande af skador i sin egentliga hamn. Visby har aldrig begärt hjälp till sin inre hamn, som den betalt sjelf.

Hvad särskildt Malmö angår, så har denna stad kunnat på sin hamn nedlägga 9 millioner, enär hamnafgifterna medgifvit detta utan att kommunen såsom sådan behöft dertill bidraga med ett enda öre. Så är beklagligen icke förhållandet med Visby.

Och nu torde jag få öfvergå till Utskottets betänkande.

Ser man denna sak uteslutande från de synpunkter Utskottet valt och med hänsyn dertill att detta byggnadsföretag tillförene satt Riksdagens tålmod på prof, så kan jag icke klandra det slut hvar till Utskottet kommit. Men det finnes för denna frågas bedömande också några andra synpunkter, som efter mitt förmenande äro rigtigare. Det är min pligt såsom ortens målsman att framhålla dem vid detta tillfälle, och jag anhåller att för detta ändamål få taga Kammarens uppmärksamhet i anspråk.

Det vill nemligen synas mig som om Utskottet fäst något för litet afseende *dels* vid de ansträngningar Visby stad redan underkastat sig för denna hamnanläggning, som dock är något för mer

än en gemensam hushållsangelägenhet för den landremsa som närmast gränsar till densamma och *delar* vid de ansträngningar som för samma ändamål vänta samhället äfven i det fall att någon afprutning icke skulle ega rum.

Beträffande de redan gjorda ansträngningarna må det tillåtas mig erinra, att staden, i tillit till fackmännens beräkningar, ursprungligen förband sig att förutom 1,500 riksdaler banko i årligt underhåll bidraga med $\frac{1}{3}$ af den beräknade anläggningskostnaden; resten skulle staten tillsläppa. När sedan beräkningen visade sig felaktig, hvilket staden icke rädde för, ombyttes rolerna så till vida, att staden fick tillsläppa $\frac{2}{3}$ och staten $\frac{1}{3}$; och staden har sålunda i en vida större proportion än ursprungligen afsedt var med staten delat kostnaden för denna hamnanläggning, i hvilken Riksdagen, såsom orden lyda, ansett staten ega ett omedelbart intresse.

Då staden i denna hamnanläggning i sin helhet nedlagt mer än en million, så svarar detta mot mer än $\frac{1}{5}$ af alla enskildes i kommunen fastighetsvärde. Genom sitt beslut att till hamnens iordningställande, för att statsverket dermed icke vidare måtte besväras, upplåna 250,000 kronor och genom anvisande till Gotlands jernväg af 530,000 kronor, och hvarigenom samhället förbundit sig till en under 40 år utgående annuitet af 50,000 kronor, har samhället sökt att fullborda och betrygga sin hamn och tillföra densamma bättre inkomster.

Den olycka som, korsande dessa beräkningar, nu inträffat, har kommit minst 15 år för tidigt efter den kraftyttring samhället underkastat sig, och samhällets krafter att åtaga sig nya bördor för detta ändamål äro derföre väl mycket reducerade.

Beträffande de ansträngningar som återstå för samhället, äfven om ingen afprutning eger rum, så ber jag få erinra, att åtskilliga andra pressanta hamnarbeten, till hvilka icke något statsunderstöd blifvit begärdt, måste af staden verkställas. Jag vill bland dem här endast omnämna de dyrbara undervattensarbeten, som måste 1882 verkställas i följd deraf att, som orden i Löjtnant Husbergs rapport lyda, »en betydlig massa mindre sten från yttre glacisen blifvit kastad in på plattformen och derifrån in i hamnen» — denna hamn som vid 1882 års slut enligt kontrakt med staten skall vara 13 fot djup.

Jag har icke heller rätt att tåga i hjel den omständigheten att det icke är lika lätt att bygga ute i öppna hafvet som på landbacken. Fackmän, som icke gjort invändning mot ändsmålsenligheten af de åtgärder Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen föreslagit, hafva icke återhållit sina betänkligheter angående beräknade kostnadens tillräcklighet. Jag vågar derom icke döma, men om det kostnadsförslag, som ligger till grund för den kongl. propositionen är så beskaffadt som många dess föregångare, af hvilka Visby stad haft en allt för dyrbar erfarenhet, eller rättare måhända, om väder och vind bli ogynnsamma under arbetstiden, så är det ingalunda otänk-

Om anslag för iståndsättande af vägbyrtaren vid Visby hamn.

(Forts.)

Om anslag för
iständsättande
af vägbrytaren
vid Visby hamn.

(Forts.)

bart, att staden utöfver den beräknade kostnadssumman får anskaffa både det belopp Utskottet ansett sig kunna pruta af och mera till. Jag har redan vid remissen erinrat att sammanräknade summan af de äldre kostnadsförslagen går till 752,578 kronor 50 öre, men den verkliga kostnaden till 1,116,955 kronor 83 öre, och dock äro 2:ne beräknade hamnar alls icke utlagda.

Det är med hänsyn till hamnens stora inkomster, som Utskottet ansett sig kunna göra denna afprutning. Må dock äfven tagas hänsyn till de stora utgifterna. Den kostar något, en sådan anläggning, både i underhåll och för afhjelpande af smärre haverier och i räntor.

Då inkomsterna under de sista 8 åren voro i medeltal 28,070 kronor, var medium af utgifterna 56,080. Alldeles oberäknadt skadorna å yttre hamnen, äro hamnens inkomster tyvärr otillräckliga för bestridande af dess öfriga oafvisliga utgifter. Denna brist i följd deraf att den verkliga kostnaden kan komma att öfverstiga den beräknade, torde sålunda, då lånevägen redan är till ytterlighet antad, böra läggas å debetsedeln. De ytterligare ansträngningar, som sålunda i följd af olyckan vänta sambället, kunna lätt uppgå till 2 å 3 gånger bevillningen; men om 26,800 kronor, såsom Utskottet föreslagit, afprutas å Kongl. Maj:ts proposition, så kan stegringen lätt uppgå till nära 5 gånger bevillningen, hvilket är väl mycket, då uttaxeringen redan förut är uppe vid mellan 6 å 7 kronor.

Nu säger man att åtskilliga kommuner ha högre uttaxering — ja väl, men då är det för någon deras gemensamma hushållsangelägenhet. Så är näppeligen fallet här. Visby yttre hamn är en synnerligen vigtig hushållsangelägenhet för i dessa farvatten nödstälde seglare, som hafva *allt* att förlora och af hvilka endast ett fåtal hafva hemortsrätt i Visby kommun. Ofvannämnda betydliga stegring å debetsedeln skulle sålunda komma att träffa jemväl en del småfolk i Visby för en angelägenhet, som visserligen inte ensamt utan till och med i en ganska ringa mån är deras, utan en angelägenhet, som intresserar en vida större krets inom och utom Gotland än deras kommun. Yttersta orsaken till de kostnader, som nu måste å hamnbyggnaden nedläggas, kan ock, såsom Stats-Utskottet år 1870 uttryckte sig, vara att söka deruti, att statens ingenjörer »vid tiden för hamnanläggningen saknat tillräcklig erfarenhet vid fråga om hamnbyggnader i öppna hafvet» — och jag kan icke finna att dessa kostnader rättvisligen böra drabba det förut hårdt beskattade småfolket i Visby. Jag är detta småfolks representant och jag vågar derföre vördsamt hemställa, om icke Kammaren kan finna skäligt något begränsa deras bördor genom att i sin helhet bifalla Kongl. Maj:ts proposition. Låt en ytterligare tillökning i dessa bördor komma i en rent kommunal angelägenhet, hvilket detta icke är, eller låt en tillökning komma, i följd af en allmän skattereglering, om det visar sig att andra ha för stora och vi för lätta bördor. Veta vi att en sådan reglering är rättvis, så skall bördan just derigenom kännas mindre tung än den i detta fall måste blifva.

Mine Herrar! Då statsverket till Visby hamn förut			
anvisat icke mindre än	434,437:	50	
och Kongl. Maj:t nu ytterligare äskat	86,800:	—	
så skulle detta göra tillhoppa kronor	521,237:	50,	
och det är en synnerligen betydande summa.			

*Om anslag för
iståndsättande
af vågbrytaren
vid Visby hamn.*

(Forts.)

Under de sista 25 åren har staten för att bereda lättnad i de särskilda orternas kommunikationsförhållanden åtagit sig betydande bördor, hvartill jemväl Gotland i sin mån fått och årligen får bidraga. Detta har befunnits vara af så stor vigt och betydelse för det hela, att ensamt till stambanor anvisats 240 millioner, och då Gotlands folkmängd är $\frac{1}{80}$ af hela rikets, så borde deraf hafva på Gotland, om dess geografiska beskaffenhet icke lagt hinder i vägen, belöpt sig ungefär 3 millioner. Deraf skulle man kunna sluta, att något mer än en half million till en hamnanläggning å den sida af Gotland, som ligger moderlandet närmast och som är ett vilkor för att Gotland icke skall komma allt för långt efter de öfriga syskonen i statsfamiljen och för dess trygghet och oberoende, icke må kunna för det stora hela anses vara allt för mycket, synnerligen som denna hamnanläggning för det stora hela, dess trygghet och oberoende är och kan bli af synnerlig vigt.

Mycket vore än att tillägga, om jag icke redan dragit allt för stor vaxel på Kammarens tålamod.

Jag måste derföre nu inskränka mig till en värdsam anhållan till Stats-Utskottet, att det ej må anse hvad jag nu tagit mig friheten anföra såsom en förnekelse af den tacksamhet jag förut åt detsamma hemburit. Jag ber ock att Kammaren ej måtte anse det som en allt för fordringsfull egennytta, då jag, ledd af min fullständiga kännedom om behovet af hela det äskade anslaget, ett behof, som, liksom dess tillgodoseende genom statsverket, fått sin fullständigaste motivering och tillförlitligaste vitsord i Kongl. Maj:ts proposition, hos Kammaren värdsamt anhåller, att äfven Andra Kammaren ville behjerta detta behof.

Då jag till äfventyrs kan anses vara allt för mycket part i denna sak, så skall jag icke framställa något yrkande.

Herr Olof Jonsson: Ingen i denna Kammare lärer väl vilja bestrida att den skada, som träffat vågbrytaren i Visby hamn, är en olyckshändelse som staden icke förorsakat, och det kan derföre icke heller falla mig in att bestrida rigtigheten af de skäl till bifall för sin motion den föregående talaren anført. Det är också troligt att Visby stad får svårt att ensam utgöra de kostnader, som kunna blifva en följd deraf att Utskottet icke tillstyrkt bifall till hela den af Kongl. Maj:t föreslagna summan, men det oakadt kommer jag till ett annat resultat än den värde representanten för Visby. Jag kan nemligen på inga vilkor gå utöfver hvad Utskottet här föreslagit.

*Om anslag för
istandsättande
af vågbrytaren
vid Visby hamn.*

(Forts.)

Jag skall bedja att få anställa en jämförelse emellan den olycka, som drabbat vågbrytaren i Visby, med andra liknande fall. Under ett år har uttaxeringen för Visby stads utgifter, enligt hvad Utskottet uppgifvit, uppgått till 80,300 kronor. Jag tillhör ett samhälle der kommunalutskylderna uppgått till lika stort belopp per bevillningskrona som i Visby, ehuru sammanlagda kommunalutskyldsbeloppet inom hela kommunen icke stiger till mera än $\frac{1}{11}$ utaf Visby stads. År 1870 hade vi nöjet bygga en bro öfver Ljusne elf till ett kostnadsbelopp af öfver 20,000 kronor. Denna bro har sedermera lemnat omkring 500 kronor för år i trafikinkomster, hvilket belopp knappt mer än betäckt underhållet. Bron, som var byggd på ett särdeles omsorgsfullt sätt och blifvit afsynad och godkänd af en person tillhörande väg- och vattenbyggnadscorpser, förstördes dock år 1879 af det då inträffade höga vattenflödet och vi fingo bygga om den för en ytterligare kostnad af nära 18,000 kronor. Vi fingo då visserligen ett statsanslag på 5,000 kronor, men jag vill dock fråga, om det är någon proportion mellan det anslag vi då erhöilo och det som här är ifrågasatt. Jag ber herrarne ihågkomma, att anslaget till vågbrytaren i Visby är proportionsvis mycket högre än detta lilla anslag till bron öfver Ljusne elf. Man bör här icke tänka på något syskon- eller barnaförhållande, utan man bör jämföra med andra dylika fall. Det är derföre jag på inga vilkor kan tillstyrka högre anslag än Stats-Utskottet föreslagit. Jag skulle hellre vilja sänka det, men vill dock icke göra något yrkande i sådant syfte.

Herr Nils Petersson: Efter den diskussion, som redan länge nog fortgått, torde det hafva varit onödigt för mig att begära ordet, isynnerhet som jag ej egentligen hört andra än ortens representanter jemte Herr Civilministern yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition. Jag skulle ej heller hafva begärt det, om jag ej hade tyckt mig märka det vara deras mening, som yrka bifall till den kongl. propositionen, att betrakta saken såsom en statsangelägenhet, hvilket jag icke kan finna vara rättvist eller billigt; ty så vidt jag förstår, måste dessa så kallade hamnbyggnader anses såsom en kommunalangelägenhet, så framt man ej uteslutande afser en nödhamn. Jag vill ej bestrida att så kan vara fallet här, men jag vill då anmärka, att vi hafva många andra sådana hamnar med bättre eller åtminstone lika fördelaktigt läge, till exempel Klintehamn och hamnen vid Karlsöarna. Följaktligen finner jag för min del att Stats-Utskottet i detta hänseende gjort både hvad det kunnat och bort göra. Det är sant att den olycka, som inträffat, är en naturhändelse, som kommunen ej kunnat rå för, men lika litet rå staten för att den inträffat. Det är af en föregående talare påpekadt, att både enskilde och kommuner kunna få vidkännas sådana förluster, utan att de derföre kunna påräkna statens understöd. Härmed har jag icke velat klandra representanterne från den ifrågavarande orten, ty det

är ju helt naturligt att de vilja framhålla ortens intressen. Men jag anser, att man ej bör drifva sina anspråk allt för långt, utan tror att äfven kommittenterna skola vara belätne med Stats-Utskottets framställning. Det skäl, som blifvit åberopadt, att Visby stad skulle vara ett så fattigt samhälle och att kommunalutskylderna der skulle vara så tryckande, kan nog till en del vara sant. Men det finnes många andra kommuner, som i det hänseendet äro i lika eller till och med sämre ställning. Talaren på skånebänken har upplyst huru stora kommunalutskylderna i allmänhet äro på landet, och jag skall be att med afseende härfpå få nämna, att i den kommun jag tillhör dessa utskylder hafva utgått med 20 kronor på bevillningskronan. De hafva nu visserligen nedgått till 15 kronor, men jag tror i alla fall att vi ej äro mera lyckligt lottade än Visby, så att det nämnda skälet ej torde böra åberopas.

Det har äfven framhållits att kostnadsförslaget efter vanligheten skulle vara så lågt beräknadt, att kommunen skulle få påräkna att göra tillskott utöfver hvad som i förslaget upptagits. Men kan man icke också antaga, med den erfarenhet man har om kostnadsförslags otillförlitlighet i allmänhet, att man denna gång tagit till så mycket, att det ganska väl skall räcka till? Talaren på göteborgsbänken yttrade, att staten af filantropiska skäl borde vårda det svagare barnet. Ja, detta yttrande är nu så likt hans satser i allmänhet, att jag ej vill vidare tala derom. Men det var skada att han icke tillämpade detta skäl vid sitt yrkande i fråga om den svenska industrien; då var han icke rädd om det svaga barnet. Hade han varit konsekvent, skulle han varit det äfven då.

Jag vill ej orda mera om denna sak, utan yrkar endast bifall till Utskottets förslag.

Herr Sjöberg: Ehuru icke mindre än trenne af Stats-Utskottets ledamöter uppträdt emot bifall till Kongl. Maj:ts proposition, vågar jag dock taga mig friheten att yttra några ord till förmån för densamma. Jag vill dervid också till en början genast hafva sagt, att jag alldeles icke finner något anmärkningsvärdt deri, att Stats-Utskottet tillstyrkt en nedsättning af det föreslagna beloppet. Jag är sjelf en varm vän af sparsamhet och inser ganska väl, att Stats-Utskottet, som har att handskas med otaliga förslag till anslag i alla möjliga rigtningar, kan blifva trött på denna ständiga handtering af siffror. Isynnerhet då ett ämne, sådant som detta, behandlas nära vid Riksdagens slut, inser jag också ganska väl, att Utskottet kan i en hastig vändning finna skäl till afprutning på ett anslag, som man ju under vissa förhållanden skulle kunna anse vara för stort, och jag antager — jag upprepar det — att jag sjelf, om jag varit Utskottsledamot, möjligen skulle hafva kommit till samma slut som Utskottet vid frågans föregående behandling. Men efter den fullständiga utredning af saken, som representanten för Visby nu lemnat, vill det synas som borde äfven Utskottets ledamöter

*Om anslag för
iståndsättande
af vågbrytaren
vid Visby hamn.*

(Forts.)

Om anslag för
iståndsättande
af vågbrytaren
vid Visby hamn.

(Forts.)

kunna komma till en annan uppfattning af saken; åtminstone skulle jag, om jag vore Utskottsledamot, nu icke tveka att gifva min röst för det högre anslaget. Det är ju obestriddigt att Visby kommun icke varit skuld till olyckan. Denna kommun lär lika litet som hvarje annan kommun kunna besvärja storm och oväder. Och då det sålunda i förevarande fall är en ren olyckshändelse som inträffat, frågar jag, om det icke är en skyldighet för staten att träda emellan med understöd, isynnerhet som det lokala intresset här vid lag är vida underlägset det allmänna. Vi skola komma i häg, att denna vågbrytare är af en väsentlig vigt för handeln och sjöfarten, och vi få heller icke förbise, att denna fråga berör icke allenast våra rent nationella förhållanden, utan äfven de internationella i en ganska väsentlig grad. Då man nu, efter hvad Utskottets utlåtande i ämnet innehåller, icke kan anse Visby kommuns ekonomiska ställning för synnerligt god, utan tvärtom, åtminstone så vidt jag kan finna, ytterst bedröflig, hvilket också bekräftats af hvad Herr Bokström vidare i ämnet anført, så vill det synas, som skulle äfven i den omständigheten ligga ett starkt skäl för bifall till Kongl. Maj:ts proposition. De olyckor, som nu under våren hemsökt en mängd andra kommuner i följd af storm, hafva ju varit af den beskaffenhet, att det icke ens *blifvit ifrågasatt* att staten skulle för dessa lemna någon ersättning. Jag föreställer mig — med hänsyn till hvad en föregående talare yttrade — att många logtak strukit med äfven i Visby och på Gotland i allmänhet, men här är ju icke fråga om att ersätta de förluster enskilde lidit i följd af stormarne under den förlutna vintern.

Den omförmälde talaren tycktes, så vida jag fattade hans ord rätt, vilja i viss mån lägga Visby kommun till last, att vågbrytaren icke *blifvit* så starkt byggd, att den kunnat motstå stormen. Men detta är ju i sjelfva verket något som kommunen ej rår för. Man kan icke begära, att kommunen i sin helhet eller någon af dess medlemmar skall vara i besittning af sådana ingeniörskunskaper, som måste förutsättas för att en vågbrytare varder så uppförd, att den under hvilka förhållanden som helst skall kunna motstå stormens makt; och om äfven sådana insigter vore hos någon enskild till finnandes, lära de väl icke tillåtas att göra sig gällande mot de så kallade sakkunniges mening. När nu det är vederbörande ingeniörer som måste bära ansvaret för sjelfva byggnaden, så är det alldeles tydligt, att Visby kommun icke har någon del i det förhållande, hvarom denne talare gaf en viss antydning, eller att den ifrågavarande vågbrytaren icke *blifvit* byggd så som den bort byggas. Att man i öfrigt icke kan jemföra Visby kommun med till exempel Malmö kommun och andra rika kommuner, torde Herrarne lätt inse, och under sådana förhållanden vågar jag också antaga, att den ärade Utskottsledamot, som yttrade sig i det afseendet, lika litet som någon annan af Utskottets ledamöter skall låta leda sig af den tanken, att, derföre att en och annan i Kammaren

vågar tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition, vilja afslå till Om anslag för iståndsättande af vägbrytaren vid Visby hamn.

På de skäl, jag nu i korthet anfört, anhåller jag om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

(Forts.)

Herr Emil Key: Då jag nu går att anhålla om bifall till Stats-Utskottets förslag, skall detta icke hindra mig att på samma gång beklaga och framhålla de uppoffringar, Visby stad så oförskyldt fått underkasta sig, samt erkänna, att desamma varit af högst betydande art och bilda snart sagdt ett undantagsfall beträffande så beskaffade arbeten som här äro i fråga. Jag skall be att få erinra, att det ursprungliga kostnadsförslaget första gången saken ifrågasattes slutade på 178,500 kronor, hvaraf staten skulle tillskjuta 118,500 kronor och staden Visby 60,000 kronor. Men huru ställa sig förhållandena nu? Jo, staten, som enligt det ursprungliga och af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen uppgjorda förslaget skulle bidraga med 118,500 kronor, har fått från 1842 till 1881 års slut släppa till 434,437 kronor 50 öre, eller nära fyra gånger så mycket, och Visby stad, som ursprungligen skulle bidraga med endast 60,000 kronor, har under samma tid fått för sin yttre hamnbyggnad utgifva 682,518 kronor samt till den inre hamnen och till fördjupningsarbeten 341,960 kronor, eller tillhoppa 1,024,478 kronor. Visby stad har således fått släppa till ungefär sjutton gånger så mycket som ursprungligen var beräknadt. Detta är verkligen en oerhörd siffra, och lägger man dertill de 86,800 kronor, hvarom här är fråga, skulle detta arbete, som ursprungligen var beräknadt till 178,500 kronor, gå till öfver halfannan million. Jag erkänner att det är häpnadsväckande, och man kan icke annat än beklaga Visby stad, som oförskyldt fått vidkännas sådana uppoffringar. Ty om det är en sanning, att hamnen varit utsatt för den ena stormen efter den andra, hafva dock de reparationer, som med anledning deraf gång efter annan blifvit verkställda, varit underkastade vederbörande auktoritetens såsom väg- och vattenbyggnadsstyrelsens godkännande och blifvit utförda efter dess beräkningar. Nu kan man säga: »Men oaktadt ni erkänner detta, yrkar ni ändock bifall till Stats-Utskottets förslag.» Ja, ty Stats-Utskottet har, med bästa vilja i världen, ur statens synpunkt icke kunnat göra annat än hvad det gjort. Det vanliga bidraget från statens sida vid dylika tillfällen har nemligen varit $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{2}$ eller $\frac{2}{3}$ af det erforderliga kostnadsbeloppet, men här skulle man, så vidt jag kan erinra mig, bilda ett alldeles nytt prejudikat, om man beviljade *hela* det begärda beloppet och detta skulle kunna få vidtgående konsekvenser, äfven när förhållandena icke vore så ömmande som här. Detta är anledningen, hvarför Stats-Utskottet gjort en nedsättning i hvad Kongl. Maj:t föreslagit.

Häremot torde invändas, att man endast här icke kunnat och icke kan så noga beräkna vägbrytarens hållbarhet, ty den storm.

Om anslag för iständsättande af vågbrytaren vid Visby hamn.

(Forts.)

som förstörde vågbrytaren nu senast, var så ovanligt stark, och hafvet, som bryter sig mot Gotlands kust, åstadkommer så våldsamma vågsvall. Denna del af Östersjön mellan fastlandet och Visby öfverfäres dock på 5 à 6 timmar. Men mot alla hamnar på vestra kusten af Irland, på norra, södra och vestra kusten af England, i Holland, Belgien och Frankrike, mot dem bryter sig Atlantiska Oceanen, som behöfver 12 à 14 dagar att öfverfaras; och om någon af dessa hamnar skadas af vind och vågor, är det en himmelsvid olikhet i den kraft och styrka, hvarmed Atlanten vråker sig på dem och hvad detta lilla innanhaf vid Visby mäktar åstadkomma. Emellertid är det fjerde gången på 40 år som Visby hamn blifvit på detta sätt ramponerad af storm. Jag anser, att om man blott kan få ett fullt pålitligt förslag till hamnens återställande och ett solidt utförande, betyder *detta* mångfaldigt mera än det obetydliga belopp, som utgör skilnaden mellan Utskottets och Kongl. Maj:ts förslag. Sedan nu emellertid väg- och vattenbyggnadsstyrelsen blifvit satt på — ordinarie stat, måste ock anspråken på noggrannheten i dess arbeten blifva mycket större och det minsta som kan fordras i förhållande till utlandets vattenbyggnader vara att den kan bygga en pålitlig hamn vid Visby.

Af dessa skäl och då jag, som sagdt, tror att de 26,000 kronor, som här utgöra skilnaden, är en försvinnande liten summa mot den säkerhet som numera bör kunna förutsättas derför, att det förestående reparationsarbetet kommer att utföras så att det varder bestående och att Visby stad icke åter kommer i detta läge, anhåller jag om bifall till Utskottets förslag.

Öfverläggningen var slutad. Herr Talmannen gaf propositioner i enlighet med de yrkanden, som förekommit, så väl på bifall till Utskottets hemställan som ock på antagande af Kongl. Maj:ts förslag i ämnet; och fann Herr Talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes, i anledning hvaraf en så lydande omröstningsproposition uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som godkänner hvad Stats-Utskottet hemställt i Utlåtandet N:o 59,

röstar Ja;

Den, det ej vill,

röstar Nej.

Vinner Nej, har Kammarern, bifallit Kongl. Maj:ts förevarande proposition i oförändradt skick.

Omröstningen, i vanlig ordning verkställd, utföll med 128 ja mot 61 nej; hvadan Utskottets hemställan bifallits.

§ 4.

Förekom till behandling Stats-Utskottets Utlåtande N:o 60, med förslag till stadgar för Riksdagens bibliotek samt till instruktion för bibliotekarien.

Utskottet hade hemställt, att Riksdagen måtte godkänna berörda, i utlåtandet intagna förslag.

Herr Sjöberg yttrade: Jag tillåter mig hemställa, huruvida man icke för tids vinnande kunde undgå att uppläsa de särskilda paragraferna. Jag föreställer mig nemligen, att Kammarens ledamöter i allmänhet redan hafva tagit kännedom om innehållet af desamma, och att det sålunda vore tillräckligt att endast uppropa numren på paragraferna, för den händelse naturligtvis icke någon af Kammarens ledamöter särskildt skulle yrka uppläsandet af någon paragraf, innan beslut angående densamma fattas.

Denna framställning bifölls; och blefvo derefter, med iakttagande af den ordning för föredragningen, Herr Sjöberg föreslagit, de föreliggande förslagen till stadgar för Riksdagens bibliotek och till instruktion för bibliotekarien utan någon anmärkning af Kammarerna godkända.

Utskottets i slutet af utlåtandet gjorda hemställan, rörande uppdrag för Utskottet att, i händelse ofvannämnda stadgar och instruktion blefve af Riksdagen fastställda, derom lemna fullmäktige i Riksgäldskontoret underrättelse, blef jemväl bifallen

§ 5.

Föredrogs Lag-Utskottets Utlåtande N:o 50, i anledning af väckta *Ang. rubbning i vissa fall af fastställt laga skifte.* förslag, att laga skifte, hvarå fastställelse meddelats, må kunna under vissa förutsättningar genom nytt skifte rubbas.

Uti två inom Andra Kammarerna af Herrar *Folke Andersson* och *E. Olsson* afgifna motioner, N:ris 6 och 7, var föreslaget.

af Herr *Andersson*:

»att Riksdagen för sin del ville underkasta nu gällande skiftesstadga en revision i de delar, som hindra nytt skifte af redan förut skiftad jord, och för sin del föreslå sådana ändringar deruti, synnerligast uti §§ 3 och 87, att när inom samfällighet, som förut skiftad är, genom sjösänkning eller annan vattenafledning tillföre sankat egor undergått sådan förändring, att de kunna häfdas såsom åker, men markens fördelning emellan delegarne icke medgifver deras än-

Ang. rubbning i vissa fall af fastställt laga skifte. damålsenliga odling och bruk, då må, utan hinder deraf att fastställelse blifvit meddelad å äldre skiftesläggning, nytt skifte med innehafvet såsom delningsgrund å dessa egor medgifvas, när samtliga delegare sig derom förena, eller — der de ej åsämjas — egodelningsrätten pröfvat, om och till hvilken utsträckning omskifte kan vara af behovet påkalladt»;

(Forts.)

och af Herr Olsson:

»det Riksdagen i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, att *dels* till 3 § 1 kap. Kongl. stadgan om skiftesverket i riket den 9 November 1866 måtte göras tillägg af följande innehåll:

Hafva till följd af sjösänkning, årensning eller annan vattenafledning af större omfång än som om upprensning af vattendrag och dikning i allmänhet är i lag föreskrifvet, tillförene sankt egor undergått sådan förändring, att de kunna odlas till åker; och kan genom nytt skifte en för egornas odling och bruk ändamålsenligare indelning åstadkommas, då må, der någon delegare det yrkar, nytt skifte å de egor kunna erhållas, utan hinder af att fastställelse blifvit meddelad å äldre skiftesförrättning;

dels ock i 1 § i 8 kap. af samma stadga må följande tillägg göras:

Skola af den i 1 kap. 3 § sista punkten omförmälda anledning egor å nyo skiftas, gälle ock såsom delningsgrund dervid hvad hvar och en uti samma egor sist innehaft.

Kunna samtliga delegarne sig derom förena eller der de ej åsämjas, må egodelningsrätten pröfva om och till hvilken utsträckning omskifte kan vara af behof påkalladt.»

Utskottet hade, i anledning af dessa motioner, gjort följande hemställan:

»att Riksdagen i underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhåller, att Kongl. Maj:t måtte taga i nådigt öfvervägande, huruvida, der genom verkställd sjösänkning eller annat större vattenafledningsföretag tillförene sankt egor undergått sådan förändring, att de kunna häfdas som åker, men hinder för deras ändamålsenliga brukande möter deraf, att vid förut verkställt laga skifte egorna erhållit en för markens häfdande såsom åker olämplig indelning eller delvis lemnats oskiftade, nytt skifte må, utan hinder af fastställelse å det förra laga skiftet, å dessa egor verkställas — — — samt att, derest sådan rätt till omskifte finnes böra medgifvas, Kongl. Maj:t måtte låta utarbета och till Riksdagen framlägga förslag till de ändringar i gällande Skiftesstadga, som för sådant ändamål äro af nöden.»

Efter uppläsning af denna hemställan lemnades ordet på begäran till

Herr Ekenman, hvilken jemte Herrar *Anders Persson* och *Smedberg* inom Utskottet reserverat sig mot förevarande utlåtande, och som nu yttrade: Den fråga, som här föreligger till afgörande, berör en väsentlig förändring i 3 § skiftesstadgan, som bestämmer, att deij må redan verkställd enskiftes delning, som vunnit laga kraft, eller skifte, hvilket enligt vår nådiga kungörelse den 20 Februari 1821 blifvit såsom enskifte ansedt och fastställdt, eller laga skifte, hvarå fastställelse meddelats, genom nytt skifte rubbas, utan så är, att alla, hvilkas rätt är af frågan beroende, derom åsämjas». Frågan om förändring af detta stadgande är icke ny inom representationen. Under det nya statskicket har den, så vidt jag kunnat finna, framkommit redan vid 1873 års riksdag. Då begärde nemligen en motionär »att utan hinder af verkställdt laga skifte samfällighet måtte få skiftas der minst $\frac{3}{4}$ af delegarne, som egde $\frac{3}{4}$ af skifteslagets mark, derom vore ense». Detta förslag blef af Lag-Utskottet afstyrkt hufvudsakligen på den grund att »det skulle rubba tryggheten i besittningen af den jord, som blifvit en hvar tillskiftad». År 1879 drogs frågan åter under Riksdagens pröfning; denna gång i något förändrad form. Motionären ansåg då, att endast $\frac{1}{3}$ af delegarne behöfde vara ense för att en omskiftning af denna beskaffenhet skulle få ske. Lag-Utskottet fann det dock icke lämpligt att »rubba den orygglighet lika med laga kraftvunna domar, som fastställda skiften ansågos egas». Lag-Utskottet fick af Riksdagen rätt i denna sin uppfattning.

Vid 1880 års riksdag förekom frågan å nyo genom förslag om det tillägg till 3 § att det skulle vara »delegare obetaget att ur samfällighet få sin egolott utbruten». Lag-Utskottet lemnade härpå samma svar som år 1879 och Riksdagen godkände detta utlåtande. Vid sistlidne års riksdag afgafs ungefär enahanda förslag till Riksdagen. Då var Lag-Utskottet af något olika mening i motiveringen för sitt afslag än förut och yttrade, att »om särskilda förhållanden inom orterna sådant påkallade, borde man genom Kongl. Maj:t söka separatlagstiftning för dessa orter». Vid innevarande års riksdag har frågan å nyo blifvit dragen under Riksdagens pröfning, och nu har Lag-Utskottet helt andra åsigter. Jag får säga att det är med en viss förvåning som jag finner mig hafva här så snart fått rätt i den uppfattning, som jag tillätit mig vid tvenne riksdagar förut uttala i frågan, eller att den praktiska nödvändigheten i saker af denna beskaffenhet måste gälla högre än juridiska teorier. Här påvisar den ene motionären, att genom skifte, som för åtskilliga år tillbaka verkstälts uti en by i Kumla socken, hade egolotterna i den naturliga ängen bildat figurer af 7,400 fots längd, men endast 20 till 110 fots bredd. Detta förhållande hade kunnat vara drägligt, så länge denna ängsmark brukats gemensamt för alla delegarne, men efter verkställda vattenaftappingar inom de olika orterna har brukandet af ängsmarken blifvit helt annat än förut. Hvar och en af delegarne har sin uppmätta jord, men det laga

Ang. rubbning
i vissa fall af
fastställdt laga
skifte.
(Forts.)

*Ang. rubbning
i vissa fall af
fastställt laga
skifte.
(Forts.)*

kraftvunna skiftet har gjort att hvarje enskild delegare har i sin
makt att, äfven mot hela det öfriga skifteslagets önskan, förhindra
att någon förändring göres i de särskilda jordlotterna, och därför
måste dessa bibehålla sina oformliga konfigurationer. Verkligheten
talar nu så starkt att principerna måste falla. Det har åtminstone
inom Utskottet icke ansetts nödigt eller lämpligt att längre fasthålla
vid principen angående oryggligheten af fastställelse å laga skifte.
Lag-Utskottet har, som synes i slutet af dess hemställan, föreslagit,
att hos Kongl. Maj:t anhålla om ändring af lagen i den riktning,
som motionärerne angifvit, nemligen att då »genom sjösänkning eller
annat större vattenafledningsföretag tillförene sanko egor undergått
sådan förändring, att de kunna häfdas såsom åker, men hinder för
deras ändamålsenliga brukande möter deraf, att vid förut verkställt
laga skifte egorna erhållit en för markens häfdande såsom åker olämplig
indelning eller delvis lemnats oskiftade, nytt skifte må, utan
hinder af fastställelse å det förra laga skiftet, å dessa egor verk-
ställas». För min del kan jag naturligtvis, med den uppfattning, som
jag i denna fråga ådagalagt, icke annat än glädja mig åt det re-
sultat, hvartill Utskottet sålunda kommit; men jag tror dock att,
om man anser sig hafva fullt fog att bryta med den en gång an-
tagna principen, man äfven bör taga steget något längre ut. Det
har förut påvisats och jag vill nu endast i korthet erinra derom, att
för ett årtionde tillbaka efter laga skifte, synnerligast inom de norr-
ländska länen stora egovidder blifvit afsatta till gemensam mark,
som då haft ett jemböförelsevis ringa värde. Men genom en ökad
kultur och förbättrade kommunikationer har värdet af dessa sam-
fälligheter ofta undergått en betydlig förändring. Jag tror derfore,
att det vore skäl att medgifva omskifte äfven af sådana samfällig-
heter. Af Utskottet har nu emellertid icke blifvit tillstyrkt någon
förändring i detta afseende, med mindre än några vattenafledningar
eller sjösänkningar eller således fysiska förändringar egt rum. Jag
vill då icke heller i denna Riksdagens sena timme göra något yr-
kande, som kunde i en eller annan mån vara skadligt för hvad mo-
tionärerne åsyftat, synnerligast som jag anser ett ganska stort steg
vara taget i denna fråga genom bifall till Utskottets förslag äfven
med den begränsning, som nu föreligger. Jag vill derfore, som
sagdt, icke göra något yrkande, utan har endast velat uttala detta
till protokollet, under förhoppning att äfven den fråga jag berört
skall i sinom tid komma under Kongl. Maj:ts och Riksdagens
pröfning.

Herr C. A. Larsson: Jag skulle icke haft något emot detta
förslag om det afsett egodelning genom skiftes fastställelse, men när
det föreslås, att man skall, utan att alla äro nöjde dermed, dela
med dem, som hafva fördel af sin jord och fått fastställelse derpå,
då kan jag icke ingå derpå. Jag kan följaktligen för min del icke
heller vara med om den här föreslagna skrifvelsen till Kongl. Maj:t,
om dess innehåll i antydd hänseendet icke förändras.

Häruti instämde Herr *Jöns Persson*.

Herr Folke Andersson: Herr Talman! Mine Herrar! Jag skall blott be att få yrka bifall till Utskottets förslag. Jag har icke velat vara med om att rubba det en gång fastställda laga skiftet, men har det oakadt nödgats att framkomma med denna motion på grund af dels de skäl, som i motiveringen till min motion äro anförda, och dels af dem, som jag nu skall be att vidare få anföras.

Som herrarne veta, pågå inom vårt land flera större vattenaflednings- och sjösänkingsföretag, och bland dem intager utan tvifvel sänkningen af sjöarne Hjelmaren och Qvismaren ett mycket framstående rum. Af de stora sträckor, som derigenom blifva torrlagda och odlingsbara, eges en stor del af mindre hemmansegare, hvilkas hemman äro förlagda i vissa byalag. När dessa jordsträckor undergingo laga skifte, hade man ingen tanke på att de skulle komma att odlas. Man tänkte att de blott skulle användas såsom slättermark eller bete och derföre fäste man icke så mycket afseende vid egofigurernas form, utan de lades mycket oformliga, såsom jag genom kartor sökt visa. I den socken, der jag bor, finnes en by, som har icke mindre än 510 tunnland sådan mark, som eges af omkring trettio delegare. De hafva fått sina skiften så förlagda, att de äro ända till 14,000 fot långa och icke mera än 30—60 fot breda, och dessutom brutna med icke mindre än fem knän. Nu då Hjelmarens sänkning till en del redan börjat och vidare kommer att fullbordas, och strandegarne redan börjat dika ut och odla sin mark, så ha dessa egovidder nästan blifvit odugliga till odling, ty när man får upptaga ett dike i hvarje rågång och dessutom en väg, så blifva tegarne så smala och oformliga, att de förbjuda hvarje tanke på odling. Det är derföre nödvändigt att något göres för att afhjälpa denna olägenhet, ty annars skola dessa stora sträckor af tusentals tunnland jord gå för odlingen förlorade.

Som jag redan sagt, vill jag icke vara med om att rubbning af laga skifte utsträcker längre än till just sådan mark som genom vattenafledning eller sjösänkning blifvit förändrad till sin kultur. Men i fråga om sådan mark är en förändring af skiftesstadgan nödvändig, ty eljest blefve den lag rörande dikning och vattenaftapping, som 1880 stiftades och hvarigenom jordegarne bereddes tillfälle att få sina egor torrlagda, till föga gagn.

Af dessa skäl torde man finna, att behöfvat af en förändring af skiftesstadgan är mycket stort. Lag-Utskottets samtliga ledamöter hafva också varit ense om att något borde göras i det fallet, och några hafva till och med velat gå längre än motionärerna föreslagit. Jag yrkar derföre att Kammaren måtte bifalla Utskottets förslag, ehuru jag likväl helst skulle hafva sett att Utskottet sjelft framlagt ett motiveradt lagförslag, så att det redan nu hade kunnat blifva lag. Här om någonsin skulle man kunna använda uttrycket: »snar hjälp är dubbel hjälp», ty just genom detta dröjsmål gå kanske

*Ang. rubbning
i vissa fall af
fastställt laga
skifte.
(Forts.)*

Ang. rubbning en eller två skördar förlorade. Men som jag icke har hopp att nu i vissa fall af vinna detta mål, skall jag inskränka mig till att yrka bifall till fastställt laga skifte. Utskottets förslag.

(Forts.)

Herr Wallenius: Som jag bor i en ort, der mycket stora vattenaftappningar egt rum och der man vunnit hundratals tunnland till odling tjenlig mark och derpå fått rika skördar från det att marken förut var nästan ofruktbar, så känner jag de stora svårigheter, som möta att på ett fördelaktigt sätt få marken odlad till följd deraf att egorna äro så smala och långa. Detta har gjort att vi i min hemort sökt fundera ut någon möjlighet att få denna jord omskiftad och lagd i nya tegar, kortare och bredare och mera tjenliga för sädeskultur, men dessa våra bemödanden hafva alltid strandat mot än den ene, än den andre jordegarens motstånd. Stora förluster hafva härigenom drabbat innehafvarne af den torrlagda marken. På vägen till Hallsberg finnas, såsom herrarne kanske erinra sig, stora sträckor torrlagda ängar, som ännu icke blifvit odlade, och orsaken härtill är ingen annan än just den omständigheten, att de äro för långa och smala. Dessa vidsträckta ängar hafva i 15 eller 16 år legat befriade från vatten, men hafva icke odlats till följd deraf att lagens bestämmelser lägga hinder i vägen för att laga skifte å nyo kunde på dem verkställas. I Skaraborgs län stå vi i beredskap att göra ytterligare vattenaftappningar, och den allmänna åsigten der är, att det är af yttersta behof påkalladt att en lagförändring i det syfte motionärerne angifvit blir beslutad.

Jag vill hos Kammaren, Riksdagen och regeringen på det varmaste förorda motionärernes förslag, hvarför jag också yrkar bifall till hvad Lag-Utskottet hemställt.

Herr J. Andersson i Häckenäs: För min del finner jag alla skäl tala för bifall till Utskottets förslag. Det afser nemligen icke någon rubbning i ett redan verkställt laga skifte i annat fall än när genom vattenaftappningar sankt egor förvandlats så att de kunna häfdas som åker. Förslaget rubbar således icke den skiftade marken i öfrigt. Men då det ofta händer att den mark, som från vattendränkthet blifvit förvandlad till tjenlig åker, är så belägen att den för de särskilde egarne icke skulle kunna hafva något egentligt värde, så länder det väl till allas gemensamma bästa att den får omskiftas så att den för hvarje delegare kan blifva till nytta. För min del tror jag ock att skifteslaget, sådant det nu existerar, bör kunna, innan skiftning eger rum, vara ense derom, huruvida denna är till gemensam fördel eller icke.

Enär således den ifrågasatta lagförändringen torde vara till allas fördel och ingens skada, anser jag att Kammaren bör bifalla Utskottets förslag.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. Kammaren biföll Utskottets hemställan.

§ 6.

Till afgörande förekom Lag-Utskottets Utlåtande N:o 51, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående förlagsinteckning och i sammanhang dermed erforderliga författningar. *Om förslag till förordning ang. förlagsinteckning.*

Kongl. Maj:t hade i aflåten nådig proposition föreslagit Riksdagen

dels att antaga i ett sammanhang den Kongl. propositionen bilagda förslag till

- 1:o) Förordning angående förlagsinteckning;
- 2:o) Förordning angående förändrad lydelse af 17 kap. 7 § Handelsbalken, och
- 3:o) Förordning angående förändrad lydelse af 1 § i förordningen angående särskilda protokoll öfver lagfarter, inteckningar och andra ärenden den 16 Juni 1875;

dels att, under förutsättning och villkor af bifall till förenämnda förordningar, antaga samma nådiga proposition bifogadt förslag till

- 4:o) Förordning angående förändrad lydelse af 2 och 5 §§ Konkurslagen den 18 September 1862;

dels ock att antaga af Kongl. Maj:t på samma gång framlagdt förslag till

- 5:o) Förordning angående fredande från utmätning af lösören, som jordegare lemnat landbo till egendomens bruk.

Med anledning af berörda nådiga proposition hade Utskottet i *punkten 1* af förevarande utlåtande hemställt, att Riksdagen, med förklarande att Kongl. Maj:ts proposition, så vidt den anginge förslag till förordning angående förlagsinteckning och de tre i sammanhang dermed ställda författningsförslag, icke kunde i oförändradt skick antagas, måtte för sin del i ett sammanhang godkänna af Utskottet framlagda förslag till förordningar i samma ämnen.

Herr Thomasson, som hos Herr Talmannen anmält sig vilja framställa förslag i fråga om sättet för ifrågavarande ärendes föredragning, erhöi i sådant afseende ordet och yttrade: Jag anhåller att i fråga om sättet för föredragningen af detta Lag-Utskottets utlåtande få framlägga följande förslag, nemligen:

att de under afdelningen I i Lag-Utskottets utlåtande förekommande fyra lagförslag må i den ordning, de deri intaga, hvarje för sig paragrafvis föredragas; dock hvad angår 1:sta lagförslaget angående förlagsinteckning så, att dess 7:de paragraf föredrages först efter 11:te paragrafen;

Om förslag till
förrordning
ang. förlagsin-
teckning.
(Forts.)

att först efter det hvarje lagförslag för sig blifvit sålunda genomgånet dess titel och ingress må komma under öfverläggning;

att det må vara tillåtet att yttra sig

dels vid öfverläggning om första lagförslagets 1:sta paragraf, angående de allmänna grunderna ej mindre för berörda och de tre öfriga i sammanhang dermed ställda lagförslag, än äfven för det under punkten II i utlåtandet förekommande femte lagförslaget, hvilket i viss mån har beröring med de fyra lagförslag, som upptagas under punkten I i utlåtandet;

dels ock, vid öfverläggning om hvarje föredragen paragraf, angående den eller de efterföljande, hvilka med den föredragna hafva nära sammanhang;

att Utskottets hemställan under punkten 1:o sist efter de fyra lagförslagen föredrages till det afgörande, hvartill Kammarens beslut må föranleda; samt

att, för den händelse lagförslagen eller något af dem skulle i vissa delar komma att af Kammaren återförvisas, Lag-Utskottet må lemnas öppen rätt att, vid ärendets förnyade behandling, i afseende å de paragrafer, hvilka må hafva blifvit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jemkningar, som af ifrågasatta förändringar i återförvisade delar kunna föranledas.

Detta förslag, som Herr Thomasson derpå, skriftligen affattadt, framlemnade, blef å nyo inför Kammaren uppläst, hvarefter Herr Talmannen framställde proposition på dess antagande.

Herr C. A. Larsson begärde då ordet och anförde: Herr Thomassons förslag föreföll mig så inkrångladt, att jag hos Herr Talmannen nödgas anhålla att Lag-Utskottets förevarande Utlåtande N:o 50 måtte, utan förutfattade bestämmelser, i vanlig ordning föredragas.

Sedan öfverläggningen angående föredragningsordningen härmed förklarats slutad och propositioner gifvits å så väl Herr Thomassons som Herr C. A. Larssons förslag, blef det förra förslaget af Kammaren bifallet; och skedde alltså först uppläsning af § 1 i den af Utskottet föreslagna förordning angående förlagsinteckning, lydande denna paragraf sålunda:

»Gifver någon förslag till idkande af bergsbruk eller grufvedrift, äfven der denna ej är att till bergsbruk hänföra, eller till drifvande af sågverks-, fabriks- eller annan dermed jemförlig rörelse, om hvars utöfvande anmälan eller ansökning skall enligt särskilda författningar göras, och varder förslaget intecknad i den ordning här nedan stadgas; njute förlagsman sedan för sin fordran den förmånsrätt, som i 17 kap. Handelsbalken sägs.»

Motsvarande stadgande i Kongl. Maj:ts förslag hade följande lydelse:

»Gifver någon förslag till idkande af bergsbruk eller grufvedrift, eller för att drifva sågverk eller fabrik eller annan dermed jemförlig inrättning, om hvars drifvande anmälan eller ansökning skall enligt särskilda författningar göras, och varder förslaget intecknad i den ordning här nedan stadgas; njute förlagsman sedan för sin fordran den förmånsrätt, som i 17 kap. Handelsbalken sägs.»

Om förslag till förordning ang. förlagsinteckning.
(Forts.)

Rörande ifrågavarande paragraf voro reservationer inom Utskottet anmälda dels af Herr *Samzelius*, dels af Herr *Bergström*, dels ock af Herrar *And. Persson*, *Magnus Jonsson* och *Smedberg*.

Ordet lemnades till

Herr *Sjöberg*, som yttrade: Oaktadt denna paragraf, likasom flera af de följande, redan blifvit antagen af Första Kammaren och oaktadt man, med billig hänsyn till den omständigheten, att Riksdagen närmar sig sitt slut, bör söka att i möjligaste mätto förenkla frågornas afgörande, kan jag icke underlåta att göra en och annan anmärkning rörande samma paragraf. Jag torde för öfrigt i viss mån vara så mycket hellre skyldig dertill, som jag på grund af embetspligt haft åtskilligt att syssla med förslag i nu förevarande ämne; hvilket må lända mig till ytterligare ursäkt för det jag nu besvärar herrarne med ett kort anförande.

Till en början vill jag icke särskildt fästa mig vid de i paragrafen förekommande, temligen öfverflödiga orden: »äfvén der denna (nemligen grufvedriften) ej är att till bergsbruk hänföra». De må gerna stå der; det skulle leda till alltför stor vidlyftighet att ådagalägga deras enligt mitt omdöme fullkomliga obehöflighet. Hvad sjelfva hufvudsaken beträffar, torde flertalet af Kammarens ledamöter minnas, att 1879 års Riksdag ingick med en skrifvelse till Kongl. Maj:t i och för ordnandet af det ohjelpiga tillstånd, hvori vår nuvarande förlagslagstiftning befinner sig, samt att med anledning häraf en komité år 1880 tillsattes för att afgifva förslag till revision af samtliga hithörande, gällande stadganden; och är det på grunden af detta komiténs fullgjorda arbete som både Kongl. Maj:ts proposition och Lag-Utskottets nu afgifna förslag i ämnet väsentligen hvilat.

Efter att hafva framhållit, hurusom den förr uppdragna gränskilnaden mellan, å ena sidan, fabriker och manufaktur och, å den andra, de under den gamla skråordningen lydande handtverkerierna så småningom blifvit utplånade efter utfärdandet af 1864 års förordning angående utvidgad näringsfrihet, yttrar komitén i fråga om förlagsinteckningars användbarhet för handtverkerierna: »Den mindre handtverkaren, framför allt den, som utför sina arbeten

Om förslag till
förordning
ang. förlags-
inteckning.
(Forts.)

uteslutande eller till större delen på beställning, rör sig i allmänhet med ett ringa förlag, som hufvudsakligen är nedlagdt i de få och enkla redskap, han för sitt yrke använder, under det att fabriksidkaren för sin rörelse gemenligen är i behof af kontanta medel till ganska betydligt belopp.» Och i konsekvens med detta yttrande heter det i en efterföljande punkt: »Om nemligen den förmånsrätt, som lemnas i rörligt gods, hvilket lätteligen går ur hand i hand, till följd deraf måste alltid blifva af en i viss mån underordnad betydelse, så gäller detta uppenbarligen i den mest oinskränkta grad, då fråga är om den mindre handtverkaren, som oftast arbetar på beställning, vanligen ej innehar något större lager af färdiga arbeten och dessutom med största lätthet kan afyttra sina verktyg eller sjelf lemna orten, utan att sådant antagligen kommer till en mera allmän kännedom.»

Dessa båda punkter, mine Herrar, innehålla icke så få väsentliga misstag. Komiterade hafva ganska riktigt anmärkt, att gränsskilnaden mellan å ena sidan fabriker och manufakturverkerier och å den andra handtverkerier har försvunnit, dervid komiterade, efter hvad det vill synas, hufvudsakligen fäst sig vid den formella omständigheten, att 1864 års förordning, hvarigenom alla då ännu till den gamla skråordningen hänförliga stadganden upphörde att vara gällande, utgör den grundväsentliga skilnaden mellan förr och nu. Ja, detta är naturligtvis klart, men det är icke nog med det. I verkligheten har denna skilnad så fullständigt upphört, att det är omöjligt att uppdraga någon lagbestämd gräns mellan fabriker och handtverkerier. Nu säga komiterade, att handtverkaren i allmänhet rör sig med ett ringa förlag. Det är visst icke förhållandet. Handtverkerierna, åtminstone de större, som drifvas i stor omfattning, behöfva förlag lika väl som fabriker. Vi hafva fabriker som äro till den grad obetydliga, att det icke är möjligt eller tänkbart, så vidt de statistiska primäruppgifterna utvisa, att de kunna drifvas med biträde af andra än hustrur och hemmavarande barn. Sådana äro till exempel vissa karamellfabriker, kardfabriker, kaffebrännerier och senapsmalerier. Dessa drifvas i allmänhet med mycket liten arbetsstyrka, men äro anmälda såsom fabriker, och innehafvarne af dem äro oförhindrade att såsom sådana anmäla sin rörelse. Nu skulle på grund af den skilnad, komiterade uppdragit mellan handtverkerier och fabriker, hvilken skilnad Kongl. Maj:t och Utskottet godkänt, handtverkare, äfven om de skulle drifva sin rörelse i den största omfattning, vara utestängde från förmånen att erhålla förlagsinteckning. I anledning af Kommerskollegii i dess underdåniga utlåtande gjorda anmärkning, att, i följd af näringslivets utveckling, det icke vore möjligt att genom en allmängiltig och uttömmande bestämning angifva de yrken, hvilka skola räknas till fabriker, till skilnad från dem, som böra till handtverk hänföras, utan att benämningen af ett industriellt yrke uteslutande berodde på den formella omständigheten, huruvida yrket blifvit anmaldt så-

som fabrik eller såsom handverk, har Högsta Domstolen väl erinrat, att det alltid stode öppet för en handverkare att anmäla sin rörelse såsom fabrik. Jag tillåter mig dock anmärka, att det traditionella i yrkena, likasom mycket annat här i världen, har en viss makt; och det är icke alltid gifvet, att en större handverkare, hvilken i dagligt tal måhända låter kalla sig fabrikör, derföre vill anmäla sin rörelse såsom fabrik. Om de af mig nyss anförda exempel utvisa, att det finnes en mängd obetydliga fabriker — hvartill skulle kunna läggas fabriker för förfärdigande af lampskärmar, med flere dylika —, så gifvas äfven exempel på handverkerier af större omfång. I Stockholm finnes en guld- och juvelerarefirma, som drifver sin rörelse under benämning af handverk, men som är den betydligaste i Sverige och Norge, om icke ihela Skandinavien; och med hänsyn till de värdefulla föremål, den erbjuder, bör den med allt fog kunna anses berättigad till förmånen att erhålla förlagsinteckning.

*Om förslag till
förordning
ang. förlagsin-
teckning.
(Forts.)*

Men icke nog härmed. I 3:dje § stadgas det, att domaren skall pröfva, om inteckning sökes för förlag till annan rörelse än i 1:sta § sägs. Det vill ju sägas, att ansökan om förlagsinteckning och meddelandet af intyg angående inteckningens beviljande icke vidare skulle få betraktas såsom en notariel åtgärd, utan domaren skall i hvarje särskildt fall pröfva, om den ifrågavarande inrättningen, för hvilken förlagslån gifvits, drifves i det omfång, att inteckning för förlaget kan beviljas. Nu stadgas emellertid uti 1:sta § uttryckligen, att inteckning må ega rum för förlag till idkande af fabriksrörelse. Jag kan således icke förstå annat än att den obetydligaste fabriksidkare, på grund af stadgandet i denna paragraf, ovilkorligen är berättigad till förlagsinteckning. Är det återigen en handverkare, som finner sig också böra söka ifrågavarande förmån, och domstolen, på grund af hans egenskap af handverkare, vägrar att medgifva honom rätt till förlagsinteckning, kan ju följden deraf blifva, att denne omedelbart derefter hos magistraten anmäler sig idka fabriksrörelse. Han får intyg angående en sådan anmälan, hvilket magistraten väl icke lär kunna förhålla honom, och inställer sig dermed å nyo hos rätten samt förnyar sin anhållan. Rätten lär väl då icke heller kunna neka honom förlagsinteckning på den grund, att han nyss förut var handverkare. Det torde sålunda vara otvifvelaktigt, såsom Högsta Domstolen antydt och som också är med verkliga förhållandet öfverensstämmande, att hvarje handverkare kan skaffa sig förmånen och erhålla rätt till förlagsinteckning. Äfven efter 1770 års förordning om hallrätterna hafva understundom uppstått frågor om rätt för handverkare att erhålla förlagslån; jag känner flera sådana exempel. Det är en sådan fråga jag nu i hast erinrar mig. Den rörde ett stort bryggeri på Kungsholmen här i staden, hvilket drefs i en mycket stor omfattning. Nu är att märka det egendomliga förhållande, att bryggerier äfven efter äldre författningar icke räknas hvarken till handverkerier eller fabriker.

Om förslag till
förordning
ang. förlagsin-
teckning.
(Forts.)

utan kallas jemte bagerier och slagterier för handteringar, hvilket förut innebar en viss skilnad i fråga om villkoren för yrkets bedrivande. Stockholms Handels- och Ekonomikollegium, som i första hand pröfvade den nyssnämnda in-teckningsansökningen, afslog densamma, och, sedan Svea Hofrätt, hvarest olika meningar uppstodo i fråga om rätt forum för besvärens upptagande, handlagt ärendet, drogs saken slutligen under Kongl. Maj:ts pröfning. Högsta Domstolen infortrade Kommerskollegii utlåtande, och efter den utredning som lemnats, var icke tvifvelaktigt att ifrågavarande bryggeri kunde anses vara en fabrik i ordets fullaste bemärkelse. I den riktningen gick också Kommerskollegii utlåtande, och Högsta Domstolen förklarade på grund deraf, att inrättningen var jemförlig med en fabrik samt att förlagsin-teckningen för ty skulle beviljas.

Nu ber jag ytterligare få erinra, att pröfningen af, huruvida en rörelse drifves i så stor omfattning, att den kan hänföras till fabrik eller icke, kan icke sägas vara en juridisk åtgärd. Så vidt man skall försöka att i enstaka fall uppdraga en gränsskilnad emellan fabrik och handtverk, är det väl en rent ekonomisk fråga. Det vill derfor förefalla mig, som om domstolarne skola komma i svårigheter vid tillämpandet af de nyss antydda första och tredje paragraferna, och, såsom en gifven följd deraf, skola besluten komma att korsa hvarandra i oändlighet. Emellertid och med hänsyn till de omständigheter, jag redan vid början af mitt anförande tog mig friheten framhålla, skall jag icke tillåta mig framställa något förslag till ändring af det föreliggande förslaget i nu antydda hänseenden, så vida jag icke finner, att de åsichter, jag nu uttalar, lyckas förvärfva sig något understöd inom denna Kammare, der en och annan ledamot bör hafva större erfarenhet i dylika saker än jag, och der dessutom finnas flere rådstufvurättsordförande, hvilka med full sakkänedom böra kunna yttra sig om riktigheten af hvad af mig nu blifvit antydt och om den verkan i öfrigt, lagförslaget i nu särskildt omförmälda hänseende rätteligen bör anses medföra. Jag har endast tillåtit mig fästa den höga Kammarens uppmärksamhet på några förhållanden, som jag tror förtjena uppmärksamhet, och ehuru, såsom väl antagligt är, denna Kammares beslut kommer att utfalla lika med Första Kammares, har jag ansett mig icke böra underlåta att framhålla, hurusom handtverkeriernas rätt och fördel blifvit i det föreliggande förslaget lemnade å sido, hvarigenom derest detsamma varder upphöjdt till lag, förvecklingar otvifvelaktigt komma att uppstå.

Jag vill nu endast tillägga, att i fråga om förlag och den större eller mindre benägenhet en förlagsgifvare kan hysa för att lemna sådant, bör man dock hufvudsakligast och framför allt fästa sig vid den omständigheten, att detta ytterst beror på det personliga för-troendet mellan förlagsgifvaren och förlagstagaren. Hela lagstiftningen är till den grad vansklig, och den förmån som vinnes genom förlagsin-teckning är så osäker, att någon annan förutsättning för

förlags gifvande och erhållande icke gerna låter tänka sig, så vida man icke får antaga i enstaka fall å ena sidan enfald och å andra sidan stark öfvertalningsförmåga. Det är det personliga förtroendet, som här vid lag utgör det i grunden bestämmande, och deraf kan en handtverkare vara lika väl förtjent som den störste fabriksidkare Sverige kan uppvisa.

*Om förslag till
förordning
ang. förlagsin-
teckning.
(Forts)*

Herr Berglöf: Då den föreliggande frågan för vår kreditlagstiftning är af största vikt, tror jag det icke vara olämpligt, om diskussion i frågan nu eger rum, äfven om en sådan öfverläggning icke skulle föra till det mål en eller annan af Kammarens ledamöter skulle önska. Då lagen redan i sina huvudsakligaste delar blifvit af Första Kammaren antagen, torde det kanske för denna Kammarare icke vara annat att göra än att följa exemplet, men jag tror dock, såsom jag nyss sade, att en öfverläggning om saken för framtiden kan hafva sin nytta med sig.

Jag ber då att först få göra en anmärkning emot sjelfva lagens benämning; den kallas nemligen »Förordning angående förlagsinteckning». Ordet inteckning har hos oss en stor betydelse och allmänheten är van vid att finna, det en handling, som kallas inteckning, har en viss och gifven säkerhet. Inteckning, meddelad i fastighet, kan nära nog på öret i de flesta fall bestämmas till sitt värde om man har kännedom om ortens gångbara pris samt taxerings- och andra värden. Det kan lätt i framtiden hända, om förlagsintecknings-institutionen vinner mera vidsträckt spridning, att förvecklingar uppstå mellan inteckningar i fastigheter och inteckningar i lösören eller förlagsinteckningar. Det skulle därför hafva varit önskvärdt om man funnit någon annan benämning för den nu föreslagna lagen. Jag har icke något förslag att göra i det hänseendet, men det skulle hafva varit önskligt om man kunnat finna en annan benämning.

I afseende på den säkerhet, som en förlagsinteckning erbjuder, ber jag att, lika med den föregående talaren, få nämna att denna är helt obetydlig, och jag vill fästa Kammarens uppmärksamhet derpå att en sådan inteckning, hvarom här är fråga, icke har någon annan betydelse än att den medför förmånsrätt i händelse af konkurs. En person lånar t. ex. penningar till en annan för drifvande af en fabrik eller dermed jemförlig rörelse. Affärerna gå rätt bra och förtroendet är godt låntagare och långgifvare emellan. Konjunkturerna förändras och stora förluster uppkomma, men långgifvaren anser ändock sin säkerhet fullt god. Man vet likväl, att innan konkurs inträffar, realiserar till allra största delen allt hvad säljas kan af så väl färdiga produkter som råämnena för att upphjelpa den sjunkande affären och krediten.

När så konkurs inträffar, så återstår i de flesta fall blott obetydligt af de effekter, som utgjort föremål för förlagsinteckning. Maskinerier finnas väl i allmänhet kvar, men när fabriken, såsom

Om förslag till
förordning
ang. förlagsin-
teckning.
(Forts.)

ofta händer, icke kan fortsätta sin verksamhet efter konkursen, så kunna dessa i de flesta fall icke hafva något högt värde. Kanske till och med mången gång maskinerierna äro bortbrutna och försålda utan att förlagsgifvaren har minsta aning derom. Om förlagstagaren kommer på obestånd, så är den första åtgärd, som långifvaren vidtager i lagsökningsväg, att han skaffar sig utmätning för sin fordran. En förlagsinteckningshafvare kan bo på aflägsen ort från förlagstagaren och han får ingen kännedom om att den intecknade egendomen utmätes. Utmätningen försiggår likväl i vanlig ordning och den utmäta egendomen försäljes utan att dervid förlagsinteckningen har någon betydelse alls. När förlagsgifvaren söker efter den egendom, i hvilken han har inteckning, är denna egendom utmätningsvis försäld och han har ingen rätt till densamma; inteckningen har således ingen betydelse. Jag skulle kunna anföra många andra exempel på den risk och det äfventyr, som uppstå i följd af förlagsinteckningar. Förhållandet emellan förlagsgifvare och förlagstagare är med ett ord ett rent personligt förhållande, grundadt på förtroende mellan två personer, och då tjenar en inteckning för förlaget ingenting till. Det är häraf klart, att om en förlagsinteckning lemnas till säkerhet för ett förlag, så måste denna säkerhet stärkas genom borgen eller andra handlingar, ty de bankinstitutioner eller bankirer, som förstå förlagsinteckningens beskaffenhet, anse densamma icke ega stort värde i och för sig, utan fordra alltid derjemte underborgen eller annan säkerhet.

När nu förhållandet är sådant, så kan det vara fråga, huruvida det verkligen är skäl att genom en ny lagstiftning uppmuntra till ett slikt begagnande af krediten. Jag tror det icke; jag tror fast hellre att i hvad mån man skulle kunna inskränka dessa förlagsinteckningar hade varit mera helsosamt. Men om man skall hafva kvar dessa förlagsinteckningar och få dem ytterligare stadfästade och utvecklade, synes mig dock nu föreliggande förslag icke i sådant hänseende rätt tillfredsställande, ty den första paragrafen, som talar om de näringar i bergsbruk, grufvedrift, sågverks, fabriks eller »*annan dermed jemförlig rörelse*», hvilkas idkare nå ega att till säkerhet för upptagna förlagslån lemnas förlagsinteckningar, är affattad i så sväfvande uttryck, att det kan medföra svårighet att veta i hvilka föremål man skall bevilja inteckning eller icke. Det heter visserligen att det skall vara en fabriksrörelse och motiven hänvisa dervid till sådana yrken, der bok skall föras och om hvilkas utöfvande anmälan eller ansökning skall göras. Deraf följer, att denna lag således icke skall afse handtverkerierna; men äfven de författningar, till hvilka sålunda hänvisas, äro i hithörande bestämmelser så vacklande, att man från dem icke kan med bestämdhet hemta hvilka föremål som förlagsinteckningen skall afse eller icke. Den föregående talaren nämnde också att handtverk och fabriker stå mycket nära hvarandra. Det är sant och jag vill påstå att de äro i sjelfva verket detsamma; det är blott namnet som skiljer dem

emellan. Ty en sockerbagare är handtverkare, men en karamell-fabrikant fabriksidkare. Den förre kan icke få inteckna sitt förlag eller lager, men för den senare finnes intet hinder att lemna förlagsinteckning i sina karameller m. fl. dylika produkter.

De handlingar, som ligga till grund för föreliggande lagförslag, gifva vid handen, att man tänkt sig att förlagsinteckningar skulle gälla blott de större fabrikerne och icke de mindre; men med den här föreslagna lagtexten når man icke detta syfte, emedan den utsträcker rättigheten att inteckna förlag till den minsta handtverkare, blott han anmäler sig drifva fabriksrörelse. Det synes som om man skulle kunnat vara tillfredsstäld, om rättigheten till inteckning i lösören sålunda stannat vid »fabriksrörelse», men när nyssnämnda rättighet i förslaget medgifver äfven »annan dermed jemförlig rörelse», lemnar detta ett vidsträckt utrymme för pröfningen af huruvida det är fråga om en sådan rörelse, som kan få belastas med förlagsinteckning eller ej, och jag befarar att domstolarne i många fall komma att råka i förlägenhet, då de skola afgifva sitt utlåtande i dylika frågor. Denna olägenhet framträder ännu mera, när jag läser § 2, som föreskrifver ett forum för förlagsintecknings sökande skall vara länets residensstad i de fall, att rörelsen drifves å landet eller i stad lydande under landsrätt. Residensstaden kan ju många gånger vara betydligt aflägsen från den ort, der rörelsen drifves, och det kan derföre för domstolen i denna stad blifva ganska svårt att bedöma, huruvida rörelsen är sådan, att den är jemförlig med fabriksrörelse. I sammanhang med dessa §§ 1 och 2 står det af Utskottet i § 3 inskjutna stadgande att, om inteckning sökes för förlag till annan rörelse än i § 1 sägs, ansöknin-gen genast afslås. Enligt Kongl. Maj:ts förslag skulle det icke åligga domstolen att ingå i pröfning huruvida nyssnämnda förhållande vore för handen eller ej, utan hade domstolen endast att, derest sökanden, på sätt § 3 föreskrifver, företedde den handling, på grund af hvilken inteckning söktes, äfvensom anmälningsbevis och intyg att förlagstagaren utöfvade den uppgifna rörelsen, anteckna saken till protokollet. Genom antagande af Kongl. Maj:ts förslag undveke man således den svårighet, som måste vara förenad med nyssnämnda åliggande för domstolen, och på den grund anser jag att det af Utskottet gjorda tillägget bör utgå.

Vill man emellertid lagstifta i sådant syfte, som detta lagförslag angifver, så bör man, efter min tanke, icke göra dess tillämpning inskränkt till de näringar, som i § 1 omnämnas och under hvilka äfven det minsta handtverk kan inbegripas, utan taga steget fullt ut och, såsom en af reservanterna föreslagit, utsträcka lagens tillämpning äfven till jordbruket. Det är visserligen sant att jordbrukaren kan förskaffa sig sitt förlagskapital genom inteckning i fastighet, men det förekommer dock inom denna näring sådana fall, då detta icke låter sig göra, såsom förhållandet är med arrenderade lägenheter och ännu mera med lägenheter upplåtna på viss tid eller på

Om förslag till
förrådning
ang. förlagsin-
teckning.
(Forts.)

lifstid. Här upplåtes nyttjanderätten till en jordlägenhet på t. ex. femtio år. Innehafvaren behöfver bebygga lägenheten och förse den med för jordbrukets bedrivande nödiga inventarier, men han kan icke begagna sin lägenhet som realsäkerhet för det förlagslån, han behöfver upptaga. Den svårighet, som de minste jordbrukarna i vårt land i allmänhet hafva att skaffa nödigt kapital för sin näring, tror jag hafva en ganska stor betydelse. Här har talats i snart sagdt alla frågor, som förelegat, om emigrationen, och man har velat söka orsaken till densamma än i religionen, än i den politiska rösträtten och än i tullagstiftningen m. m. Men för min del tror jag att emigrationens orsak icke skall sökas så mycket på dessa håll, utan att den har sin förnämsta rot deri att våra svenska arbetare icke hafva tillfälle att skaffa sig ett eget hem och en sjelfständig ställning i samhället. De söka då sitt hem på andra sidan hafvet, emedan de der lättare kunna få det. Kunde den mindre jordbrukaren, den mindre lägenhetsinnehafvaren, genom inteckning i sina byggnader och inventarier få lemna säkerhet för det förlagslån, hvaraf han kunde vara i behof, så tror jag att hans ställning blefve bättre och större möjlighet uppkomme för den mindre bemedlade kroppsarbetaren att skaffa sig eget hem. En fastighetsegare kunde nemligen åt sin dräng eller arbetsbiträde, om han befundes duglig, upplåta en lägenhet och förskaffa sig säkerhet för de försträckningar, han lemnar honom, uti hans tillgångar. Nu deremot anlitar man en annan utväg, nemligen lösöreköpen. Vi se huru vid våra domstolar den ena afhandlingen efter den andra inlemnas, der man försäljer stuga, grindstolpar och ända till det minsta man eger; och dock vet hvar och en att detta är blott ett maskeradt förfaringssätt, och att sällan något verkligt köp egt rum. Sälunda, om man vill behålla förlagsinteckningen och utsträcka den, snart sagdt, till det minsta handverk, som behagar kalla sig fabrik, då bör det, enligt min åsigt, utsträckas jemväl till jordbruket, och det till fördel icke för de stora, men väl för de små jordegarna, och särskildt för dem som endast kunna förvärfva besittningsrätt till jord.

I öfrigt ber jag att få fästa uppmärksamhet på en brist, som jag anser förefinnas i lagförslaget, då der icke införts skyldighet för domstolarne att öfver beviljade eller sökta förlagsinteckningar föra bok eller förteckning, motsvarande den som föreskrifves i § 61 af förordningen angående inteckning af fastighet. Jag tror nemligen att en förteckning, hvilken upptogs i registerföljd alla vid hvarje domstol meddelade förlagsinteckningar, skulle visa sig vara till stor nytta. Denna bok kunde naturligtvis icke på en gång såsom fastighetsböckerna uppläggas, utan vore lämpligast att åt Kongl. Maj:t öfverlemna att fastställa nödigt formulär, och jag vill härvid icke inlåta mig på den frågan, om förteckningen borde uppställas såsom personal- eller realregister.

Min tanke är således, att förlagsinteckningsinstitutionen i allmänhet torde vara mindre lämplig, men att, derest den skall bibe-

hållas och utvecklas, jag i hufvudsaken gerna vill ansluta mig till de åsikter Herr Samzelius i sin reservation uttalat. I likhet med den föregående talaren vill jag dock, med hänsyn till det skick, hvori frågan för närvarande befinner sig, icke framställa något yrkande, och har med det anförda endast velat söka åstadkomma en diskussion i denna viktiga och, efter min åsigt, synnerligen makt-påliggande angelägenhet.

*Om förslag till
förordning
ang. förlagsin-
teckning.
(Forts.)*

Grefve Sparre: Under en tidrymd af mer än tjugu år har svenska Riksdagen med en ihärdighet, som vi sannerligen icke alltid kunna berömma oss af, upprepade gånger hos regeringen framställt en önskan att få en lagstiftning, hvarigenom det blefve möjligt jemväl för idkaren af vår modernäring jordbruket att bereda säkerhet för behöfliga förlagslån i de inventarier, som för näringens ändamålsenliga bedrivande äro nödvändiga. Redan vid 1847 års riksdag framlade Kongl. Maj:t ett förslag, som åtminstone i så måtto gick längre än det som i år framkommit, att det utsträckt rätten att begagna sig af den förmån, som ligger i förlagsinteckningsinstitutionen, jemväl till handverkare och saltsjöfiskare, men detta förslag blef då icke af Riksdagen antaget. År 1850 afgaf Lagberedningen ett förslag till lag om rätt till underpant i lösören, hvilket förslag vi väl känna till, då detsamma sedermera många gånger blifvit åberopadt. År 1859 ingick Riksdagen till Kongl. Maj:t med begäran om framläggande af ett lagförslag i enahanda syftning; likaså 1865 och äfven på 1870-talet. Slutligen, år 1879, aflät Riksdagen den underdåniga skrifvelse i detta ämne, som finnes omförmäld i Kongl. Maj:ts nu framlagda proposition. När man läser den Kongl. propositionen, skulle man nästan kunna tro, att denna skrifvelse förnämligast afsåg ordnandet af förlagsinteckningsinstitutionen. Nej, mine Herrar, det är icke så, denna skrifvelse afsåg förnämligast att få en lagstiftning till fromma för jordbruket, och till bevis derfor ber jag att få uppläsa ordalagen i skrifvelsen. Det heter der: »De nu gällande förlagsförfattningar hafva länge ansetts föråldrade. De äro ock i många afseenden ofullständiga och bristfälliga. En revision af dem har ofta varit ifrågasatt och är af högsta behof påkallad. Rättigheten att lemna underpant i lösegendom bör emellertid vara en rättighet för alla näringsidkare eller för ingen, och medgifvande af sådan rätt utgör endast den enklaste gärd af rättvisa åt de näringsidkande samhällsmedlemmar, som dermed ej nu äro hugnade. Man har mot dess medgifvande åberopadt det osäkra värde, dylik underpant för långgifvaren innebär, då de pantförskrifna föremålens egare och innehafvare kan när som helst afyttra dem delvis eller helt och hållet till tredje person med gällande verkan, enär underpantsrätten icke innebär sakrätt i panten. De rörelser eller yrken, vid hvilka sådan panträtt skulle komma att användas, torde dock i allmänhet vara af den beskaffenhet, att de för sitt utöfvande fordra innehafvande af åtminstone större delen af de pantförskrifna

Om förslag till förordning ang. förlagsin-teckning.
(Forts.)

föremålen eller de ursprungligen pantförskrifna motsvarande» etc. Det skulle blifva för långt att läsa upp hela skrifvelsen, men på nu anförda grunder anhåller Riksdagen slutligen, det Kongl. Maj:t »täcktes låta anställa en revision af gällande föreskrifter om förlag och dervid jemväl taga i öfvervägande, huruvida ej rätt till underpant i lösegendom må kunna medgifvas *alla* näringar samt till Riksdagen göra den framställning som häraf kan föranledas».

Det är sålunda, som jag i början nämnde, under mer än tjuo år som Riksdagen oupphörligen begärt att få en lagstiftning, hvarigenom det blefve möjligt för jordbruksidkaren att hypotisera sin egendom, men det ser ut som vore det omöjligt att få en sådan lagstiftning till stånd. Det är emellertid icke blott i vårt land, som behofvet deraf har gjort sig gällande; det har låtit sig kännas äfven i andra länder. Med Herrarnes tillåtelse ber jag att få läsa upp några ord, som återfinnas i ett nummer af tidskriften »Economiste Français» för 1881. Der yttras, bland annat: »Frånvaron af kapital har allt hitintills hållit det franska jordbruket i ett tillstånd af underlägsenhet i jemförelse med andra länders. Den franske jordbrukaren är arbetsam och hushållare lika väl som någon annan, men ingenting kan motväga underlägsenheten af de instrument, hvarmed han har att arbeta. Det förnämsta af dem, jorden, begär icke annat än att få arbeta, under förutsättning att man unnar henne tillräckligt gödningsämnen och bearbetning, men denna gödning och bearbetning representera kapital, och sådana har den franske jordbrukaren inga, under det att hans engelske och amerikanske yrkesbroder har öfverflöd deraf.» Resultatet deraf är, att man i Frankrike skattar sig lycklig, om man är i tillfälle att nedlägga 300 à 400 francs per hektar, under det att det i England och Amerika alls icke är ovanligt, att man lägger ned tusentals francs per bektar.

Det är tydligt och klart ådagalagdt, att alla näringar, men företrädesvis jordbruksnäringen, äro i behof af kapital, så ofantligt stora, att man ingenting kan uträtta dem förutan. Man kan i fråga om jordbruket nu mera icke såsom förr producera något med blott sina händers arbete. Det fordras nu mera för jordbrukets ändamålsenliga skötande stora summor, ofantliga summor. Jordbruket måste nu för tiden förenas med en mängd binäringar, för hvilkas bedrivande ytterst stora anslag erfordras. Det är kännedomen härom, som förmått Riksdagen att under en tid af 25 år oupphörligt af regeringen begära, att rätt till underpant i lösegendom måtte i lagstiftningen införas, men det tyckes vara omöjligt att få en sådan lagstiftning till stånd, och hvarföre? De skäl som anföras häremot stå att läsa uti Högsta Domstolens afstyrkande utlåtande angående ett af de första lagförslagen rörande detta ämne. Der säger Högsta Domstolen, »att den ifrågasatta underpanten icke hade den väsentliga karakteren af sakrätt och således blefve ett konventionellt hypotek utan sakrätt». Ja, det är sant, underpanten ger icke sakrätt. Men vi tillåta ju t. ex. lösöreköp, hvarigenom man låter en person

blifva egare af löseegendom utan att deruti erhålla sakrätt, enär egen-
domen lemnas i säljarens vård, och om denne säljer den till någon
annan, har köparen icke rätt att vindicera den. Denna invändning
anser jag således vara allt för svag.

Vidare säger Högsta Domstolen att »underpantsinstitutionen syn-
tes otvivelaktigt komma att framkalla lättsinniga och bedrägliga
transaktioner och försvaga gäldenärens personliga kredit». Men hvar-
före har man då tillstyrkt förlagsinteckning i fråga om vissa närin-
gar? Skulle icke dess införande framkalla lättsinniga och bedrägliga
transaktioner och försvaga den personliga krediten? Hafva herrarne
hört att någon af de 920 förlagsinteckningar, som under de sista 20
åren beviljats, försvagat gäldenärens personliga kredit? Nej, mine
Herrar, krediten beror icke af några saker, som jag kan förskingra i
morgon, den beror fast hellre på det personliga förtroendet, på per-
sonens i fråga sätt att gå till väga.

Vidare säger Högsta Domstolen, att den »realkredit, som genom
underpanten bjödes, icke kunde antagas blifva af synnerlig betydelse,
då det stode gäldenären öppet att när som helst till annan afyttra
godset, hvarmed pantsäkerheten upphörde». Ja, det passar precis
in på de s. k. förlagslånen, ty allt hvad fabrikanter har kan han
afyttra utan rättighet för långgifvaren att vindicera godset. Det skäl,
som här anförts, gäller mot allt hypotiserande af lös egendom och
således äfven om förlagsinteckning. Men om man nu kan medgifva
en karamellsfabrikant eller dylik person, som ingenting eger, rätt
att mot förlagsinteckning få belåna sina lösören, skulle man då icke
äfven kunna medgifva jordbrukaren rätt att få hypotisera sin lös-
egendom. Jag har bortåt 30 arrendatorer, som innehafva större och
mindre egendomar. Dessa mina arrendatorer hafva så stora kapital
nedlagda i sina inventarier, i sina kreatur, i sina redskap, i sina
maskiner — flere af dem hafva ångmaskiner — att Herrarne skulle
tvifla, om jag uppgäfve siffran. Att förbjuda dessa menniskor att hy-
potisera denna sin egendom är ju detsamma som att tvinga dem att
anlita borgenssystemet. Och då får man se, huru arrendatorerna
komma in till bankerna med skuldsedlar, på hvilka utom gäldenärens
namn finnas 3 eller 4 löftsmäns, och om då icke gäldenären kan
betala, så stupar hela sällskapet. Det mest skadliga i vårt kredit-
system är, enligt min uppfattning, borgenssystemet. Jag tager der-
före aldrig borgen af mina arrendatorer. Det enda jag fordrar
af dem är, att de sjelfve icke gå i borgen och icke heller begära
borgens, ty den som begär borgen måste äfven gå i borgen, och den
som går i borgen, han går i sorgen. Det är en grymhet, mine
Herrar, att neka personer af denna klass, som omfattar $\frac{1}{10}$ af
landets hela befolkning, rätt att få hypotisera sin löseegendom, under
det man ger denna rätt åt industriidkarne. Och jag upprepar här
hvad en talare förut sagt: det är ju en småsak dessa fabriker mot
de ofantliga summor, som jordbruket representerar.

Jag har alltid hyst den största aktning för Högsta Domstolen,

*Om förslag till
förordning
ang. förlagsin-
teckning.
(Forts.)*

Om förslag till
förordning
ang. förlagsin-
teckning.
(Forts.)

jag beundrar dess ledamöters rättsinhet och lojalitet. Jag anser alldeles förträffligt att de höras öfver lagförslag, synnerligast hvad angår deras redaktion, deras öfverensstämmelse med gällande lagar. Men om fråga blir att bedöma statsekonomiska förhållanden, att bedöma nödvändigheten af en kreditinstitutions utsträckande till den ena eller andra klassen, så ber jag Högsta Domstolen förlåta om jag uttalar den åsigten, att den församlade Riksdagen och alla dess representanter i detta fall hafva bättre kännedom om det oundgängliga behovet än domarecorpsen. Och jag vågar således säga, att ehuru Högsta Domstolen motsatt sig denna institution, skall den dock segra till slut, om blott Riksdagen fortsätter att uttala sin mening om nödvändigheten af dess införande. Jag har anledning att tro detta af hvad som förut inträffat. Riksdagen begärde nemligen vid åtskilliga tillfällen en lag angående inteckning i jernväg. Högsta Domstolen förkastade denna åsigt och föreslog i stället att långgifvaren skulle erhålla förmånsrätt. Härom kom också proposition till Riksdagen, men Riksdagen förkastade densamma. Sedan fingo vi en justitieminister, som hade tillräckligt mod att, emot Högsta Domstolen, framlägga förslag till lag om inteckning i jernväg, och det blef också af Riksdagen godkänt. Och jag nämmer detta såsom ett bevis på den nuvarande Herr Justitieministerns upplysta klokhet att, ehuru han reserverat sig emot nyssberörda Kongl. proposition, han dock, då Riksdagen visade sig stark i sin åsigt, kontrasignerade den med anledning häraf utfärdade förordningen.

Jag tror, att när Riksdagen fortfarande är lika stark i den åsigt, som han för 25 år sedan framhöll, så kan Riksdagen också hafva rätt att fordra att få villfaren sin begäran om rätt att till jordbrukets bästa hypotisera lösegendom. Det är för oss jordbrukare alldeles omöjligt att uthärda den täflan vi hafva att bestå med främmande nationer, om vi icke hafva utvägar att förbättra vår jord med alla de medel, som kunna stå oss till buds. I detta afseende erfordras god redskap, god gödning och en god kreatursstam; men till åstadkommande af allt detta behöfves penningar och mycket penningar. Gif oss därför möjlighet att få belåna våra inventarier, och tvinga oss icke att anlita borgenssystemet, som är skadligt både för gäldenären och borgesmannen. Förr i tiden kunde jordbruket undvara underpantsinstitutionen, men nu, då den till jordbruket hörande lösa egendom blifvit så ofantligt stor, och de kapital, som erfordras för densammas anskaffande, följaktligen också äro högst betydliga, kan man billigtvis icke längre neka att uppfylla denna vår begäran.

Man säger, att om vi finge vår önskan uppfylld, så skulle det skada jordbrukarens personliga kredit. Jag frågar: kan den skadas härigenom? Detta är precis samma invändning som man gjorde, när det var fråga om införandet af bestämmelsen om hypotisering af fast egendom. Den frågan stod länge olöst. Man invände nemligen häremot, att lagens antagande vore farligt därför, att den skulle komma att försvaga jordegarens kredit. Men jag frågar: är

min kredit försvagad derföre att jag har mina egendomar in-tecknade? Om jag köper dyrbara inventarier för jordbruket och hypotiserar dem, icke blir min kredit svagare då, än om jag sköter jorden illa, derför att jag icke har de erforderliga maskinerna. Hufvudsaken för den personliga krediten är, att låntagaren är känd för att vara en bra karl, som sköter sig. Dessutom blir väl icke krediten bättre derför att, såsom den siste talaren nämnde, man tvingas att begagna det skamliga lösöre köpet, hvilket man likasom blyges att bagagna, derför att det i sjelfva verket icke är annat än ett *förklädt* pantbref. Nu måste dock detta sätt tillgripas, derför att det icke finnes något annat.

Om förslag till förordning ang. förlagsinteckning.
(Forts.)

Jag har hittills talat om saken i dess allmänlighet och öfvergår nu till detaljerna. Båda de föregående talarne hafva så tydligt ådagalagt svagheten i hela förslaget och dess särskilda bestämmelser, att jag har dertill föga eller intet att lägga. Den omständigheten, att rättigheten till att kunna lemna förlagsinteckning göres beroende deraf att gäldenären skall drifva »bergsbruk eller grufvedrift, sågverks-, fabriks- eller annan dermed jemförlig näring», ger redan anledning till tvekan. Hvad är nemligen »fabriks- eller annan dermed jemförlig näring»? Jo, det kan efter mitt förmenande vara nära nog allting. Men hvarför då särskildt nämna *sågverksrörelse*? Menas med »dermed jemförlig näring» en sådan, som till exempel mjölkvarnar? I den författning, som talar om fabriksrörelse, äro i § 8 undantagna mjöl- och sågvarnar? Här tillåtes förlagsinteckning i *sågqvarnar*, men lemnas osagdt om detsamma gäller mjölkvarnar. I § 9 mom. 1 af Kongl. förordningen den 18 Juni 1864 om näringsfrihet heter det: »Den, som vill i stad eller under stad lydande köping idka grosshandel, eller försälja varor i bod eller från annat upplagsställe, eller med biträde af annan än hustru och hemmavarande barn till afsalu *tillverka fabriks- och handtverksarbeten eller såsom yrke utöfva annan handtering*, skall skriftligen anmäla sig» etc. Skall man nu anse, att orden »dermed jemförlig rörelse» åsyfta detsamma som »annan handtering», då tror jag verkligen att det skall gå för sig att få förlagsinteckning i hvad som helst. Men hvarför har man då uppräknat vissa saker, men ej andra? Jag tager nu till exempel ett tegelbruk på landet — det ligger nära till hands, efter som ett sådant nyligen brunnit upp för mig. — Är det en »handtering» eller »fabriksrörelse»? Jag har på min egendom ett par tre ångmaskiner, af hvilka en drifver *dels* ett tröskverk, *dels* en qvarn, *dels* en benstamp och *dels* ett sågverk. Enligt nu föreliggande förslag skulle förlagsinteckning få lemnas i sågverket, men huru det skulle gå med qvarnen och de andra inrättningarna vet jag icke; betänkligt ser det ut. Ehuru maskinen drifver alla verken, skulle jag kanske dock få taga förlagsinteckning endast i sågen, men ej i de öfriga. Den definition, lagen här lemnar, gör det således alldeles omöjligt att reda sig med den, och än värre blir förhållandet derigenom att, såsom den siste talaren påpekade,

Om förslag till
förordning
ang. förlagsin-
teckning.
(Forts.)

det icke är domstolen i orten, utan en domstol på flera mils afstånd, som är forum i dessa ärenden. Denna domstol har till följd häraf ingen grund för sitt bedömande af frågan, hvilket domstolen i orten möjligen kunde hafva.

Då en föregående talare redan vidrört dessa detaljsvårigheter, vill jag icke trötta Herrarne med att upprepa dem, helst jag kanske redan tagit Herrarnes tid väl länge i anspråk. Att sjelfva författningen i sin utgångspunkt är så vacklande, att man har svårt att begripa meningen, har kanske till en del sin anledning deruti, att 1864 års författning om utvidgad näringsfrihet, som talar om dessa förhållanden, är mycket vacklande och i sig sjelf ingenting annat än en reaktion mot den gamla skråförfattningen. Då emellertid sjelfva utgångspunkten är så svag, kan jag för min del icke tillstyrka bifall till denna §.

Om man vill säga, att det är så vådligt att bevilja hypotek i jordbrukarens lösegendom, men deremot ej i fabriksrörelse, så frågar jag hvarför så skulle vara. Fabriken kan jag snart realisera och flytta till ett annat ställe, men mina dragare och kreatur kan jag icke göra mig af med så länge jag vill sköta mitt landtbruk, lika litet som redskapen. Karamellfabrikanten kan taga sin »fabrik» på ryggen och flytta, utan att någon vet af det, men han är oförhindrad att lemna förlagsinteckning i sin gryta — ty han har förmodligen ingenting annat — medan jag är förbjuden att lemna förlagsinteckning i mina maskiner, redskap och kreatur, hvilkas värde, i parentes sagdt, uppgår till flera hundra tusen kronor.

Man har försökt godtgöra detta genom förslag till en lag angående säkerhet i inventarier. Om en jordegare lemnat bort inventarier till en arrendator, skulle han sålunda få dem undantagna vid utmätning. Jag skulle vara särdeles tacksam för denna lag, derföre att jag åt flere af mina arrendatorer lemnat egendomar jemte inventarier, i allmänhet till belopp af 15 à 20 tusen kronor. För mig vore det således mycket önskvärdt att jemte den säkerhet, som redan 1867 års författning gifver af förmånsrätt, kunna hafva den förmånen att få undantaga dessa lösören vid utmätning. För min enskilda del kan jag således icke annat än vara belåten med denna lag, men den är, för att begagna ett uttryck, som jag många gånger tillåtit mig, bara pjask. Den gagnar några få jordegare, men icke de tusentals arrendatorer, som behöfva en lag för att kunna pantsätta sin egendom; och jag bryr mig icke om att i några jordegares intresse stifta en lag, som skall uppehålla stiftandet af *den* lag, som af hela landets jordbrukare efterlängtas och för dem är behöffig. Då är det bättre, mine Herrar, att låta lagen hvila ett år; och jag är fullkomligt säker att den upplysta regering vi nu hafva skall, om den ser att Riksdagen är stadig i sin åsigt, lyssna der-till och egna lagen en förnyad granskning, liksom jag är säker om att den upplysta Högsta Domstolen skall taga i öfvervägande frågan, huruvida det icke kan vara skäl att bevilja underpant i lösegendom, så mycket mer som det snart är 15 år sedan Högsta Domstolen af-

gaf sitt utlåtande till 1867 års författning, och det kan hända att den under tiden modifierat sin åsigt.

*Om förslag till
förordning
ang. förlagsin-
teckning.
(Forts.)*

Jag kan ej undgå att, innan jag slutar, säga några ord om saken i sin helhet. Tanken på förlag uppkom i forna tider, i medlet af 1700-talet, men då var betydelsen deraf någonting helt annat än nu. Då funnos personer, som gäfvos först åt bergsbruksidkare och sedan åt fabrikanter förlag på det sättet, att de med dem ingingo ett slags *bolag*, samt togo deras varor och sålde dem. Detta förlagskontrakt var ett fullkomligt bolagskontrakt, men det passar icke för vår tid, och således torde det ej ens vara ändamålsenligt att bibehålla benämningen »förlag». En ledamot af Högsta Domstolen, Justitierådet Almquist, har också mycket riktigt anmärkt, att det är något besynnerligt i att fordra såsom vilkor för förlagsintecknings beviljande, att man skall *utöfva* en viss rörelse. Ty, säger Justitierådet Almquist, är det ett *förlag*, så skall det väl vara för att *börja* en rörelse, och således borde man väl icke behöfva visa att man ännu utöfvar densamma. Nu mera har denna gamla, för mer än hundra år sedan antagna institution om förlag till bergsbruket och manufakturerna de facto blifvit upphäfd; och då kan det icke vara annat än ett misstag att bibehålla benämningen. Hvad som nu brukas, är att man tager lån, der man kan få sådant, och betalar ränta derpå. Ty när man nu begagnar förlagsinteckning, som man ju understundom gör, är det alldeles icke det gamla förlagskontraktet, utan helt simpelt ett lån.

Beträffande sjelfva forum vill jag äfven derom nämna några ord. Hvarföre skall inteckning i allmänhet icke kunna gifvas vid gäldenärens forum, hvarföre skall den meddelas vid rådstufvurätten i residensstaden? Nu är händelsen den, hvad mig angår, att jag har egendom i granskapet af Stockholm, men hvilka höra till Upsala län. Jag försäkrar att ingen menniska i den orten begifver sig till Upsala, utan man har endast med Stockholm att göra. Vid Upsala rådstufvurätt skulle likväl inteckning verkställas i den der sågen, som blott är en fjerdedel af det hela; och upplåter jag der mark åt någon, som vill anlägga en fabrik, skulle han begära inteckning i Upsala rådstufvurätt. Om jag åter finge taga inteckningen vid den häradsrätt, inom hvars domvärjo jag bor, så finnes der alltid någon, som hade kännedom om förhållandena; men skall jag taga inteckningen vid någon annan rätt, så saknar den just den kännedomen om dessa förhållanden, som, såsom en föregående talare sade, är nödvändig för att veta, om det är en fabrik eller icke. Om jag blifver nödsakad att begagna en sådan kreditinstitution för lös egendom, är det då icke bäst, för den händelse någon vill hafva reda på min ekonomiska ställning, att han kan vända sig till den domstol, der jag bor, der han kan erhålla gravationsbevis öfver såväl min egendom som min person. Och om jag flyttar från en ort till en annan, hvem vet af det i den stad, der Konungens Befallningshafvande i länet har sitt säte; och huru skall jag då bära mig åt?

Om förslag till förordning ang. förlagsinteckning.
(Forts.)

Detta har Utskottet visserligen genom den föreslagna 11:te § sökt motverka; men då flyttningen sker, har man i residensstaden derom ingen kännedom. Sker åter inteckningen på den ort, der jag bor, vet vanligen någon af nämnden om, att jag flyttat, med ett ord: man har kännedom derom i orten.

Jag vill icke uppehålla Herrarnes tid längre, särskildt med hänsyn dertill, att det är i slutet af riksdagen. Jag tror, att så väl föregående talare som jag framhållit så svaga sidor i detta förslag, att det är omöjligt att antaga det. Med den fullkomliga öfvertygelse jag hyser, att vår upplysta regering vill befordra landets väl och skaffa oss en kreditinstitution, som vi behöfva, tillåter jag mig alltså för närvarande yrka afslag på detta betänkande; och jag får tillägga, att om regeringen icke kommer med förslag till en dylik institution, skall jag, så länge jag är kvar i Riksdagen, icke underlåta att vid hvarje riksdag väcka motion derom.

Häruti förenade sig Herrar *Aug. Petersson, Ola Månsson, C. A. Larsson* och Friherre *Koskull*.

Herr Anders Persson: Som här blifvit upplyst äfven af de talare, hvilka före mig haft ordet, är den fråga, som nu föreligger, närmast föranledd af den utaf 1879 års Riksdag beslutade skrifvelse, deri Riksdagen anhåller »om vidtagande af en revision af samtliga nu gällande föreskrifter om förlag, dervid jemväl borde tagas i öfvervägande, huruvida ej rätt till underpant i lös egendom må kunna medgifvas alla näringar». En komité har sedermera varit tillsatt, som tagit denna fråga i öfvervägande, och på basis af denna komiténs arbete föreligger nu till Riksdagens och Kamrarnes afgörande Kongl. Maj:ts proposition i frågan.

Det är redan af alla talare, som före mig haft ordet, påpekadt den orimliga svårighet, som förefinnes att åtskilja fabrik och handverk. Den näringsidkare, som den ena dagen bedrifver sitt yrke handverksmessigt, kan några dagar senare bedrifva detsamma fabriksmessigt; och det har derför vid frågans behandling inom Utskottet också blifvit för mig alldeles klart, att man bör utsträcka rättigheten till förlagsinteckning till alla näringar. Hvad jag för min del i främsta rummet dervid vill taga i betraktande är jordbruksnäringen samt komiténs utlåtande i frågan i afseende på rättighetens utsträckning äfven till jordbruksnäringen. Mot denna utsträckning äro egentligen två skäl framhållna. Det ena skälet är att fastighetsegaren är i tillfälle att låta inteckna sin fasta egendom, och om han nu äfven finge rättighet att inteckna de kreatur och redskap, som tarivas till egendomens skötande, så skulle detta rubba hans personliga kredit. Men det skälet gäller, såsom en föregående talare påpekat, äfven om fabrikanter; ty det är alldeles påtagligt, att, då en fabrikant tar förlagsinteckning i sin lösegendom, måste detta i större eller mindre mån rubba hans personliga

kredit. I afseende på arrendator, och det är dessa jordbrukare som jag företrädesvis anser böra komma i åtnjutande af rätt till förlagsinteckning, så, då denne icke är egare till den fasta egendom, han brukar, har komitén, mot förlagsinteckningsrättens utsträckning till dessa, endast måst tillgripa det af mig sist antydda skälet, eller att sådant skulle rubba hans personliga kredit. Man erkänner att han behöfver rörelsekapital; skulle det månne då vara vådligare tilllåta honom inteckna viss del af sin lösegendom, än t. ex. fabrikan- ten. I likhet med den siste talaren tror jag icke detta. Man har nu sökt afhjelpa olägenheterna för arrendatorerna genom ett annat lagförslag, som står i ett visst samband med det föreliggande. Jag ber i förbigående få fästa uppmärksamheten derpå, att ehuru de så kallade fyra första författningsförslagen stå i ett så omedelbart sammanhang med hvarandra, att, om ett af dem antages, de återstående äfven måste antagas, det femte dock kan förkastas, äfven om Riksdagens båda Kamrar besluta att antaga de fyra första; dessa fyra bilda nemligen ett särskildt helt för sig. Man har, som sagdt, sökt afhjelpa olägenheterna för arrendatorerna genom utfärdande af en förordning, hvarigenom de skulle fredas för utmätning af de lösören, som jordegaren lemnat dem till egendomens bruk. Men nu är att bemärka, att den fördel, som härigenom är afsedd att tillgodokomma arrendatorerna, naturligtvis endast kan, såsom den siste talaren riktigt påpekade, tillgodokomma ett ytterst ringa fåtal. Efter hvad jag har mig bekant om förhållandena i min hemort, så är det åtminstone numera endast ett ringa antal jordegare, som vid öfverlå- tandet af sin fasta egendom till arrendatorerna jemväl öfverlemna kreatur och redskap. Fordom var detta brukligt, men nu har man helt och hållet öfvergifvit den principen, emedan det ledde till ett orimligt trassel mellan arrendatorer och jordegare, då de förre skulle återlemna lösöreboet. Jag skall också be att få bemärka, att den fördel, som genom antagande af det så kallade femte författnings- förslaget skulle beredas arrendatorerna, blott komme ett fåtal större egendomsegare till del, emedan de mindre egendomsegarne, som be- höfva utarrendera sina egendommar, icke äro i den ställning att de samtidigt dermed att de icke sjelfve förmå sköta sina egendommar, kunna öfverlemna kreatur och redskap till arrendatorn. Och, som sagdt, min erfarenhet är den, att på de ställen, der sådant fordom praktiserats, har man, enligt min åsigt på fullt giltiga skäl, öfver- gifvit den principen. Det finnes dessutom en stor klass af arrendatorer, som omöjligen kunna komma i åtnjutande af den fördel, som här är afsedd, nemligen kronans egna arrendatorer, ty det kan naturligtvis icke komma i fråga att staten skall skaffa sig kreatur, redskap och dylikt för att öfverlemna åt sina arrendatorer. Alla desse kunna således icke hafva någon fördel af förslagets antagande.

Om förslag till förordning ang. förlagsinteckning.
(Forts.)

I fall någon föreställer sig att ifrågavarande lösören äro af mindre betydighet, så ber jag få nämna, att jag känner arrendatorer, hvilkas kreatur och redskap hafva ett mycket högt värde. Jag

Om förslag till
förordning
ang. förlagsin-
teckning.
(Forts.)

känner dem, som hafva arrenden på tusentals tunnland öppen jord och hvilkas kreatur och redskap väl ega hundra gånger större värde än mången fabrikants tillhörigheter, de der skulle få rätt till förlagsintekning, fastän fabriken icke inskränker sig till endast karamell- eller lampskärmstillverkning och dylikt, hvarom här talats, utan hör till det slaget af fabriker, som man i allmänhet just icke kallar för de små.

Jag skulle naturligtvis helst önska, att Kammaren fattade ett sådant beslut, som går i öfverensstämmelse med den af Herr Samzelius i detta fall afgifna reservation. Men jag är mycket tveksam, huruvida jag nu vågar framställa något yrkande i den ena eller den andra formen för att vinna det mål jag härmed åsyftar, enär en återremiss till Utskottet i denna riksdagens sena timme och sedan Första Kammaren fattat sitt beslut icke kan hafva någon annan påföljd än att, då ärendet om några dagar återkommer, Utskottet uppmänar Kammaren att fatta beslut. Herr Samzelius har icke heller i sin reservation precis velat stå för de ordalag han begagnat, utan önskat att dessa ordalag skulle tagas i öfvervägande inom Utskottet. Af referat i tidningarna har jag sett, att chefen för Justitiedepartementet i Första Kammaren yttrat att, för den händelse detta femte författningsförslag fölle, Kongl. Maj:ts regering skulle vara sinnad att taga frågan i förnyad pröfning, för så vidt den afsåge jordbruket, och intill dess jag i det fallet får höra något uttalande, skall jag icke framställa något yrkande. Jag vill dock nämna, att till det sista författningsförslaget kommer jag icke att med min röst bidra.

Herr Ekenman: Jag ber till en början att få uttrycka min förvåning öfver den besynnerliga inkonsequens, som de ärade talare ådagalagt, hvilka redan yttrat sig i denna fråga. Alla tyckas nemligen vara ense om att denna förlagsintekningsrätt är en temligen dålig institution och alla vilja hafva dess tillämplighet utsträckt, åtminstone till jordbruket och handtverkerierna. En talare gick så långt i denna inkonsequens, att, sedan han med mycken skärpa framhållit att förlagsintekningsrätten icke medförde annat än förmansträtt under vissa förhållanden och således ej hade stort värde för tryggande af kreditförhållandena, han likväl uti dennas utsträckta tillämplighet å jordbruket såg ett suveränt medel mot — emigrationen. För min del kan jag dock icke fatta att det för jordbrukarne vore nyttigt eller nödvändigt att till detta utsträcka denna förlagsintekningsrätt. Åsigten att jordbrukarne genom denna författning blifvit styfmoderligt behandlade, synes mig icke vara riktig. Förhållandet är ju, att jordbrukarne redan hafva intekningsrätten till sitt förfogande, hvad beträffar den fasta egendomen, och då jordbrukarens förnämsta egendom består i fastigheten och ej i de kreatur och inventarier som å densamma finnas, må man väl med skäl kunna säga, att, då jordbrukaren kan låta inteckna

sin fasta egendom till hela dess värde, det ej bör vara någon olycka för honom, att ej samma rätt honom medgifves för den jemförelsevis obetydligt värda löseegendomen. Med fabrikanterna åter eger det förhållande rum, att deras förnämsta egendom, maskiner, redskap och lager, betraktas såsom löseegendom. Det är således för att ställa fabrikanterna i något så när lika god ställning som jordbrukarne, som man stiftat lagar om förlagsinteckning, men lika god grund som för jordbrukets kreditförhållanden erhålles dock visst icke, ty in-teckningen i fast egendom medför helt annan solidare säkerhet än förlagsinteckningsrätten.

*Om förslag till
förordning
ang. förlagsin-
teckning.
(Forts.)*

Emot denna bevisföring anmärkes, såsom jag vet, att den ej är giltig för arrendatorsklassen bland jordbrukarne. Om jag också nödgas medgifva detta, vill jag å andra sidan påvisa, att arrendatorernas intresse i allt fall föga skulle tillgodoses genom underpantinstitutionen; men jag ber dock få påpeka, att, om man vill skaffa arrendatorernas klass bättre grund för upprätthållande af sin kredit, detta kan ske på annat, bättre sätt. Ett sådant sätt är det, som föreslagits af Kongl. Maj:t i särskilda förordningen; men som detta förslag icke synes hafva sympatierna för sig och i allt fall måhända icke är fullt svarande mot behofvet, ber jag få påvisa, att man kunde i vår kreditlagstiftning söka införa något ungefär likartadt med hvad som förekommer i den franska kreditlagstiftningen, nemligen att genom en juridisk fiktion få lösören, kreatur, inventarier och dylikt förklarade för en tillhörighet vid den fasta egendom, tillsammans med hvilken de skulle in-tecknas, med samma laga verkan som vår nu befintliga in-teckningsrätt i fast egendom.

En talare har vidare framställt den anmärkningen, att i denna lag icke finnes någon bestämd gräns mellan handverkerier och fabriker, samt att större handtverkare borde komma i åtnjutande af samma in-teckningsrätt, som den minste fabrikant eger; den minste fabrikant kan verkligen komma i åtnjutande af denna rätt, men den störste handtverkare, som kanske drifver en mycket större rörelse än fabrikanten, kan icke få en sådan in-teckning. Detta är ju på visst sätt sant, men grunden till denna oegentlighet ligger deruti att det är svårt, för att ej säga nästan omöjligt, att bestämma skilnaden emellan fabriks- och handtverksrörelse. Någon synnerligt praktisk angelägenhet lär väl dock icke af denna brist — om det så får kallas — i lagstiftningen vara att befara. Ty då en talare påpekade, hurusom en person kunde en dag i egenskap af handtverkare få af domstol ansökan om förlagsinteckning afslagen, men några dagar derefter, sedan han vederbörligen anmält sig såsom fabrikant, få samma ansökan bifallen, utgör ju detta förhållande, som talaren fann så besynnerligt, endast en mening för vederbörande att gå den välg lag och författning i ty fall anvisa, det vill säga först göra anmälan om utfövanse af fabriksrörelse och sedermera söka förlagsinteckning. Med riktig tillämpning således af de föreliggande lagförslagen, i fall de af statsmakterna upphöjas till lag,

Om förslag till
föroordning
ang. förlagsin-
teckning.
(Forts.)

lär icke någon industri, som har behof af denna kreditinrättning, derifrån vara utestängd, ty att de allra minste handtverksidkarne, hvilkas redskap äro af det obetydliga värde att det ofta ej uppgår till nämnvärda belopp, skulle hafva sådant behof, vågar jag bestrida.

Här har vidare anmärkts mot detta lagförslag, att deri icke föreskrifves något om förändring af förlagsinteckningsbok, såsom nu är fallet beträffande inteckning i fast egendom. Det skulle hafva varit intressant att få höra, huru den ärade talare, som framställde denna anmärkning, tänkt sig att detta kunde ske. Om allt, som enligt hans mening borde vara berättigade föremål för förlagsinteckning, der skulle införas, skulle säkerligen denna inteckningsbok ofta få så stora dimensioner, att den blefve rent af ohandterlig.

Beträffande anmärkningen, att denna inteckningsrätt borde utsträckas äfven till jordbrukarne, vill jag vidare påpeka, att detta i alla fall icke låter sig göra under denna riksdag, då hvarken Kongl. proposition eller enskildt förslag derom föreligger. Allt hvad sålunda kunde vinnas genom ett afslag på Utskottets förslag och bifall till reservationen vore, att hela lagförslaget fölle. Då det gäller industrien och näringarna, stå åsigtorna rörande sättet för deras tillgodoseende mycket olika. Under det man å ena sidan anser att industrien tillgodoses bäst genom att icke tillgripa tullskyddet, anser den andra sidan att enda sättet, hvarigenom industrien kan erhålla behörig lyftning, är just genom skyddstullar. Men på ett område mötas dock de stridande partierna, och det är deri, att de begge anse både lämpligt och nyttigt att understödja industrien med sådana lagstadganden, som kunna hägna den och befästa dess kredit. Det nu föreliggande lagförslaget afser visserligen icke att tillskapa några nya institutioner för industrien, utan afser endast att bringa reda och klarhet i den redan gällande lagstiftningen. Denna lemna ofta den industriidkare, som begagnar sig af förslaget, mycken frihet och på samma gång i tvekan om hvar förlagsinteckningen skall sökas, huru dervid skall tillvägagås, hvad som hör till förslaget och hvad rätt förlagsinteckningen medför. Ofta har också händt, att våra juristers skarpsinne vid tillämpningen af dessa bestämmelser blifvit satt på ett något för hårdt prof. Genom att antaga Kongl. Maj:ts förslag, åtminstone med undvikande af sådana väsentliga ändringar deri, som Herr Samzelii reservation innehåller, skulle vi få en lag, som på ett tillfredsställande sätt tillgodoser industriidkarnes och fabrikanternas intressen, samt bringar reda och klarhet i deras kreditangelägenheter.

Jag yrkar därför bifall till nu föredragna §.

Chefen för Kongl. Justitiedepartementet, Herr Statsrådet von Steyern: De viktigaste anmärkningar, som under diskussionen blifvit gjorda emot Kongl. Maj:ts förevarande proposition, tyckas härfläta deraf, att enligt det Kongl. förslaget jordbruket skulle fortfarande såsom hittills vara uteslutet från rätten att begagna sig af förlags-

inteckning. Äfven de talare, som så ifrigt påyrkat en sådan sak, torde dock lätt inse de svårigheter, som mött att *nu* framlägga ett dylikt förslag. Då den komité, som varit tillsatt i ändamål att undersöka om förlagsinteckningsrätten borde utsträckas till andra näringar än dem, som nu deraf äro i åtnjutande, enhälligt kommit till det resultat, att en sådan utsträckning till jordbruket icke borde ega rum; då icke någon röst deremot höjdes inom Landbruksakademien förvaltningskomité, som varit i ärendet hörd och som ju har att särskildt föra jordbrukets talan; då slutligen inom Högsta Domstolen ingen anmärkning gjorts mot den inskränkning, komitén gifvit sitt förslag, torde man medgifva att tiden icke varit inne att nu söka forcera fram den frågan, och att den enklaste försigtighet bjöd att icke genom inblandning af en så omtvistad, så svårlöst och omfattande fråga fördröja lösningen af en annan icke mindre vigtig, men vida lättare genomförd, den nemligen angående revision af nu gällande författningar angående förlagsinteckning.

Det har här under diskussionen flere gånger blifvit erinradt, att säkerhet i lös egendom, som gäldenären får behålla i sin vård och när som helst kan afhända sig, är en ganska dålig säkerhet; och att den derföre sällan accepteras under andra förhållanden än att långgifvaren hyser oinskränkt förtroende till låntagarens redbarhet och förmåga att göra rätt för sig, eller ock kan skaffa sig annan säkerhet derjemte. Strängt taget borde derföre förlagsinteckningen utmönstras ur lagstiftningen; men då den redan fins för vissa näringar, och icke utan stora rubbningar i dessa näringars villkor kan afskaffas, bör man gå till mötes de fordringar, som från dessa näringars sida ställas på större reda och bestämdhet i lagstiftningen, så att det blir klart hvilka näringar ega en sådan rätt, vid hvilket forum en förlagsfordran skall intecknas, och hvilka rättigheter en sådan inteckning medför. Ingen af dessa frågor är tillfredsställande besvarad i den nu gällande lagstiftningen, men de måste dock besvaras, så vida lagstiftningen skall kunna uppfylla i stället för att motverka sitt ändamål. Att afhjelpa dessa brister är jemförelsevis lätt; svårigheterna möta först när fråga uppstår om att utsträcka rättigheten utöfver den gräns, den nu eger, och isynnerhet när man vill gifva denna utsträckning ett så stort omfång, att den skulle omfatta landets hela jordbruks- och näringsidkande befolkning.

Det lider intet tvifvel att ju icke ganska tänkvärda skäl blifvit under diskussionen anförda för en sådan utsträckning. Den egendom jordegaren kan erbjuda såsom säkerhet är ofta af mera stabel natur än den andra näringsidkare hafva att lemna. Det är gifvet, att jordbrukaren, om ock icke i lika hög grad som den större näringsidkaren, dock ganska ofta kan vara i behof af förlagsinteckning, om jag äfven med den komité, som utarbetat detta förslag, måste erinra, att detta behof, åtminstone för jordegaren, icke obetydligt minskas genom rättigheten för honom att pantsätta sin fasta egen-

*Om förslag till
förordning
ang. förlagsin-
teckning.
(Forts.)*

Om förslag till
förrådning
ang. förlagsin-
teckning.
(Forts.)

dom. Han har i denna ett pantobjekt af vida mera stabel och värdefull natur än i den lösa egendomen. För arrendatorer, som icke hafva fastighetsinteckning att erbjuda, är förlagsinteckning af ännu större betydelse, men dess fördelar minskas dock något derigenom, att jordegaren enligt gällande lag har förmånsrätt i arrendatorns inventarier för ogulden lega i tre år och för husröteersättning. Denna fordran skulle hafva företräde till betalning framför förlagsinteckningen — och jag föreställer mig att denna senare under sådana förhållanden icke skulle blifva så eftersökt, som man förmenar, och dess värde blifvit under diskussionen något öferskattadt. Arrendatorn hjälper man derföre, enligt mitt förmenande, bättre genom att förmå jordegaren att åt honom uppsätta inventarier, och detta mål vinner man snarare genom det förslag till författning om inventariers fredande från utmätning, som Kongl. Maj:t framställt och hvaröfver Kammaren kommer att besluta i sista punkten af detta betänkande.

Ännu mera tveksam är jag i fråga om den framtidsutsigt, en talare öppnat dertill, att borgenssystemet skulle upphöra, i fall förlagsinteckningsrätten finge en större utsträckning. Jag fruktar, att erfarenheten talar emot ett sådant antagande. Icke kan man väl påstå att borgenssystemet upphört att flörera bland industriidkarne derför att desse under mer än hundra år haft rätt att lemna förlagsinteckning, och icke fins det väl någon bland dem, som hoppas att det skall upphöra, om denna författning blefve antagen. Jag har redan erinrat, att ingen förlagsgifvare gerna accepterar förlagsinteckning utan annan säkerhet, särskildt borgen derjemte; och ju mera förlagsinteckningssystemet blir utveckladt, dess verkningar kända, och den ringa säkerhet, det erbjuder, bekant, dess mera skola förlagsgifvare låta sig angeläget vara att skaffa sig en sådan särskild säkerhet. Vill man komma ifrån borgenssystemet, fordras derför helt andra och kraftigare åtgärder än att bereda gäldenären tillfälle att lemna en sådan säkerhet som den här föreslagna; det är annars fara värdt att denna säkerhet nog kommer att tillgripas, men att borgen det oaktadt icke i någon mån eftergifves.

Fullkomligt ogrundad anser jag den förhoppning vara, att man genom ett utsträckt förlagsinteckningsväsende skulle kunna blifva qvitt de *bedrägliga* lösöreköpen; jag lägger med flit vikt på ordet »bedräglig», ty de fullt legitima kan man lika litet vilja förhindra, som någon annan lofig transaktion. Hvarför är man då så angelägen att få lösöreköpet ersatt med förlagsinteckning? Genom lösöreköp, säger man, kan en gäldenär genom svikligt aftal med annan person, som kanske ej ens är hans fordringsegare, undandraga öfrige fordringsegare all sin lösegendom, eller större delen deraf, ehuru denna egendom kanske är värd mycket mera än den skuld, som skulle betäckas genom köpet eller den köpeskilling, som uppgifves vara betald. Genom förlagsinteckning åter kan gäldenären icke undandraga sina fordringsegare större del af den förlagsintecknade egen-

*Om förslag till
förordning
ang. förlagsin-
teckning.
(Forts.)*

domen än som åtgår att betala den in-tecknade skulden; det återstående tillfaller de öfrige borgenärerne, som då åtminstone få något, men i förra fallet intet af den sålda eller pantsatta egendomen. Så resonnerar man. Men tror man då verkligen att gäldenären och den med hvilken han inlåtit sig i aftal, lösöreköparen, om de hafva svikliga afsigter, hvilket ju i detta fall förutsättes, skola förfara så menlöst, att de just välja den utväg, som minst af alla lämpar sig att vinna ändamålet? Visserligen icke. Man kan vara temligen öfvertygad, att så länge lösöreköpen kunna användas för dylika ändamål, komma de också att användas, utan hinder af förlagsinteckningarne, och om de upphöra att användas, så är det emedan man kommit under fund med att förlagsinteckningar i visst hänseende vida lättare än lösöreköp egna sig till dylika tillställningar. Jag skall förklara detta, då jag nu går att anföra ett par af de skäl, som synas mest tala emot förlagsinteckningsväsendets utsträckning, och detta icke blott till jordbruket, utan i allmänhet utöfver den gräns, der vi nu hafva det och måste tolerera detsamma.

Det har redan blifvit erinradt, att förhållandet mellan förlags-gifvare och förlagstagare ursprungligen varit ett slags bolagsförhållande. Begge förenade sin verksamhet för frambringandet af vissa industriella alster; den ene bidrog med sitt kapital, den andre med sitt arbete, begge delade vinsten. Förlagsgifvaren var alltid i tillfälle att kontrollera det förlagslånet användes till det ändamål, för hvilket det blifvit afsedt. Äfven om detta bolagsförhållande nu mera faktiskt upphört och genom antagande af denna lag äfven skulle rättsligen upphöra, så att förlagsförskrifningen åtminstone i formellt hänseende icke mycket komme att skilja sig från en vanlig penning-förskrifning, blir det dock alltid för en förlagsgifvare jemförelsevis lätt att följa den större industriidkarens verksamhet. Man vet att han behöfver så och så stort kapital för att producera, och man ser att han ständigt producerar i samma skala. Eges den industri-ella inrättningen af ett aktiebolag, såsom nu gemenligen är fallet, om den är af större omfattning, kan man vara någorlunda säker på, att förlagslånet ej användes för konsumtionsbehof. Annorlunda är förhållandet med den, som drifver en mindre jordbruks- eller annan rörelse. För honom är det lättare att under sken af förlags-inteckning förskaffa sig utväg att öka sin konsumtion. Redan detta är ju ett missbruk af förlagsinteckningsrätten. Staten skapar ett rättsinstitut för att främja produktionen, men rättsinstitutet är sådant, att det lika ofta eller oftare kan användas att främja konsumtion. Annu värre är, att förlagsinteckningen i många fall, säkert allt för många, komme att användas endast för att bereda en borgenär en obehörig förmånsrätt till betalning på de andres bekostnad. När en gäldenär råkat på obestånd, skulle den borgenären, som först finge vetskaper derom, skynda att skaffa sig förlagsinteckning i den lösa egendomen, endast för att sålunda vinna bättre rätt till betalning än andra borgenärer. Detta strider uppenbart emot all sund kre-

Om förslag till
förordning
ang. förlagsin-
teckning.
(Forts.)

ditlagstiftning och är en ren parodi på hvad man med förlagsintekning afsåg. Man klagar öfver att lösöreköpet kan användas till att bereda en borgenär obehörigt företräde framför de öfrige, men man vill ej inse, att förlagsinteckningen mycket lättare kan användas för samma ändamål, emedan den är förenad med vida enklare och mindre uppseendeväckande formaliteter. Just denna lätthet att begagna förlagsinteckning för andra ändamål än som dermed afses, har varit anledning till att denna institution eller dess motsvarighet numera efter hand afskaffats i de länder der den förut funnits. Så vidt jag vet finnes den icke vidare i Europa annorstädes än i några mindre tyska stater, hvilka ännu icke inordnats under den gemensamma tyska lagstiftningen, men den finnes icke i Preussen, icke i Sachsen, icke i Österrike, icke i Bayern, icke i Württemberg, icke i Hessen, och icke heller i Frankrike. I England finnes någonting motsvarande vårt lösöreköp. I Norge har förlagsintekningsrätten ungefär samma utsträckning som hos oss, det vill säga den är tillåten för de större industriidkarne. Danmarks exempel är för oss särdeles lärorikt. Der har ända till senare tider funnits en mycket utsträckt rätt äfven för andra än näringsidkare att ställa lösegen- dom såsom säkerhet med bibehållande af egendomen i låntagarens vård, således en underpantinstitution, men genom konkurslagen af den 25 Mars 1872 har denna blifvit i väsentlig grad inskränkt. I denna lag stadgas nemligen, att underpant i allt hvad pantsättaren eger eller kan komma att ega icke kan med rättslig verkan gifvas, samt att underpant i lösegenom icke heller må gifvas i samlingar af likartade eller till gemensamt begagnande bestämda ting, hvilka betecknas med några allmänna namn; dock att arrendator kan gifva jordegare underpant i inventarier och gröda på den arrenderade egendomen. Härigenom är underpant i inventarier åt annan än jordegaren förbjuden. Nu kan man väl icke tro att denna rätt afskaffats utan alla skäl; man måste ju antaga att den borttagits, emedan erfarenhet vunnits om dess dåliga verkningar. Om de, som så ifrigt yrka en utsträckning af förlagsintekningsrätten här i landet, icke kunna öfvertygas af de skäl, som anförts deremot, så borde de åtminstone låta varna sig af andra länders exempel. Icke lära väl förhållandena i vårt fädernesland vara af den säregna beskaffenhet att hvad som befunnits vara olämpligt och olyckligt hos andra skulle vara rent af en välsignelse hos oss, ty så ungefär synes talaren från Venersborg uppfatta saken. Om vi nu införa en utsträckt förlagsintekningsrätt hos oss, så är det tvärtom sannolikt att vi om några år måste afskaffa den, sedan den först åstadkommit vederbörlig oreda.

Om det är så, att jordbruket behöfver lättare utvägar för att anskaffa förlagskapital, förmodar jag att lagstiftningen icke är så hjälplös, att den måste tillgripa en utväg, som visserligen kan för någon gång leda till målet, men som i de flesta fall lemnar fältet öppet för och rent af inbjuder till svekligt förfarande. Jag är för min del öfvertygad om att lagstiftningen i detta hänseende icke saknar

andra utvägar. Man kunde möjligen, såsom i Frankrike, låta jorddegaren räkna sina inventarier såsom tillhörigheter till den fasta egendomen och låta dem intecknas tillsammans med denna; derigenom skulle åtminstone värdet å de senare inteckningarne komma att höjas. Hvad arrendatorerna beträffar, tror jag för min del fortfarande, att de skulle hafva stor nytta af en sådan lag som den Kongl. Maj:t föreslagit angående fredande från utmätning af vissa lösören. Denna lag går ut på att intressera jorddegaren att uppsätta inventarier åt arrendatorn derigenom att jorddegaren försäkras om, att inventarierna icke kunna utmätas för arrendatorns skuld. Detta torde blifva en stor fördel både för jorddegaren och arrendatorn. Då jorddegaren har bättre säkerhet än den han skulle få genom förlagsinteckningen, kan han lemna inventarierna på bättre vilkor, likasom arrendatorn icke torde kunna få någon mildare fordringsegare än jorddegaren. Nu säger man visserligen att detta förslag icke hjälper kronans arrendatorer eller de större arrendatorerne af enskild fastighet, emedan, hvad särskildt de senare beträffar, jorddegaren icke mäktar uppsätta ett så stort inventarium eller icke vill göra det. Denna författning är emellertid icke afsedd endast för de store arrendatorerne, utan äfven för de medelstore och mindre ända ned till torparne, och att desse skulle af författningen hafva en stor fördel, torde icke vara tvifvel underkastadt.

Skulle emellertid Riksdagen finna hvad sålunda föreslagits icke vara för jordbrukets behof tillräckligt, antager jag att Kongl. Maj:t icke skall finnas ovillig att anbefalla en ny undersökning, huruvida skäl förekomma till en ändring i lagstiftningen, som för jordbrukaren underlättar anskaffande af förlagskapital vare sig genom upplåtande af lösegendom såsom säkerhet eller på annat sätt. En sådan undersökning skulle då ske i större utsträckning än hittills, då man inskränkt sig till att söka utröna, huruvida förlagsförfattningarne kunde tillämpas på jordbruket. Jag föreställer mig ock, att denna undersökning skulle leda till ett vida gynsamare resultat, i fall den får omfatta endast jordbruk och hvad för dess behof tarvas, utan hänsyn till andra näringars intressen. För min del är jag beredd att tillstyrka Kongl. Maj:t en dylik åtgärd, men detta endast under den förutsättning att den lagstiftning angående öfriga näringar, som nu föreligger, som är af dem mycket efterlängtdad och som icke på något sätt hindrar arbetet på lagstiftningen för jordbruket, nu varder af Riksdagen antagen, så att Riksdagen skiljer sig från den del af frågan, som redan är utredd och hvilken, om den upptages i sammanhang med frågan om jordbruksförlaget, icke skulle kunna annat än förrycka den synpunkt, ur hvilken sistnämnda lagstiftning bör behandlas.

Jag skall slutligen såsom ett särskildt skäl att nu bifalla ifrågavarande författningsförslag anföra, att det tillhör Kommerskollegium att i vissa fall meddela förlagsinteckningar, och att en ändring härutinnan är en af de förberedande åtgärder, som måste vidtagas,

*Om förslag till
förrordning
ang. förlagsin-
teckning.
(Forts.)*

Om förslag till
förrättning
ang. förlagsin-
teckning.

innan man kan företaga frågan om detta embetsverks förändrade organisation.

(Forts.)

De speciella anmärkningar, som rigtats mot förslaget, hafva till större delen blifvit af en föregående talare på ett tillfredsställande sätt besvarade. En af dem gälde uttrycket »dermed jemförlig rörelse» i § 1. Härmed afses ingalunda, såsom någon talare här föreställt sig, större handverk; sådant hade då utan tvifvel blifvit sagdt rent ut. Man har här afsett sådana industriella inrättningar, som uppräknas i 8:de § af 1864 års näringsförfattning och som i sjelfva verket äro fabriker, ehuru de ej kallas så, och ej anmälas i samma ordning, som för fabriker är stadgad. Bland dessa inrättningar inefattas jemväl sågverk, men dessa hafva blifvit särskildt nämnda af det praktiska skäl, att under nu gällande lagstiftning tvist uppstått, huruvida sågverksegare kunde lemna förlagsinteckning, en tvist som afgjorts till sågverksegarnes nackdel. All tvekan härom är genom förslagets nuvarande lydelse undanröjd. För öfrigt synes mig syftningen på 8:de § i näringsförfattningen hafva varit tydligare utmärkt i Kongl. Maj:ts proposition, som använde uttrycket: inrättning, än i Utskottets förslag, der detta utan angifvet skäl ändrats till: rörelse. Jag föreställer mig dock, att genom denna förändring icke bör uppkomma någon tvekan om hvad med uttrycket skall förstås. Jag hemställer om bifall till den föredragna punkten.

Herr Hammarberg: De fyra första talarne, som haft ordet i denna fråga, hafva framställt anmärkningar mot förslaget, ehuru tre af dem icke gjort något yrkande; endast en har yrkat afslag. Dessa talares anmärkningar afsågo dock mera hvad som, enligt deras tanke, fattades i förslaget än sjelfva förslagets innehåll. De ansågo nemligen, att i förslaget sagnades näringar, som bort vara der inrymda. Jag skall icke tillåta mig ingå på en vederläggning i detta afseende. Jag vill blott för min del nämna, att det föreliggande förslaget är i och för sig acceptabelt från den synpunkt jag ser det. Förslaget medför otvifvelaktigt för många näringar en stor fördel. Derföre yrkar jag också bifall till den nu föredragna paragrafen, under uttalande tillika af den förhoppning, att förslaget i sin helhet må vinna denna Kammares likasom förut Första Kammarens bifall.

Hvad som egentligen uppkallade mig var de anmärkningar, som af den andre talaren i ordningen framställes mot förslaget och hvari han syntes hufvudsakligen vilja framhålla betydelselösheten af förlagsinteckning i allmänhet, när förlagsinnehafvaren icke hade panten i sin hand, utan densamma kunde försäljas eller på annat sätt förskingras, och att alltsammans således berodde på förtroendet. Ja, det är sant, att förlagsinteckning beror på förtroende mellan förlagsgifvaren och förlagstagaren. Men detta förtroende förringar ingalunda värdet af förlagsinteckningen för den förlagsgifvare, som har förtroende till förlagstagaren; förlagsinteckningen är tvärtom egnad att i betydlig mån stärka detta förtroende. Hyser jag för-

troende till en person, så kan jag lemna honom förlag, utan att han eger någon förmögenhet. Jag vet att han drifver en rörelse samt är öfvertygad att han icke på oredbart sätt skall skingra sina tillgångar; och råkar han i olycka, så har jag åtminstone säkerhet i det förlag som han har.

*Om förslag till
förordning
ang. förlagsin-
teckning.*

(Forts.)

Förlagsinteckningen är till stort gagn för hvarje redbar förlagstagare, och jag kunde anföra flere exempel på att personer, för hvilka man hyst förtroende, utan borgen hafva fått förlag. Ar det deremot fråga om en person, som icke inger tillräckligt eller fullt förtroende, så läser han icke heller utan borgen erhålla förlag.

Med hvad jag nu anført har jag velat visa, huru viktigt det är att en sådan lagstiftning finnes, hvilken, som den föreliggande författningen, hjälper industriidkaren till förlag. Att denna författning går längre än förut och bereder flera industrigrenar än tillförne tillfälle att erhålla förlagsinteckning, anser jag vara en synnerligt stor fördel. Huruvida det åter må betraktas som ett fel, att författningsförslaget icke gått ännu längre, derpå vill jag icke inlåta mig.

Jag yrkar bifall till Lag-Utskottets förslag.

I anseende till den långt framskridna tiden afbröts nu öfverläggningen i förevarande ämne, för att åter fortsättas kl. 7 e. m.

§ 7.

Herr Asker begärde ordet och anförde: Då Riksdagens Andra Kammare antagligen önskar ådagalägga sitt deltagande i den för minnet betydelsefulla högtid, som inom Sveriges konungaborg förestår med anledning af Deras Majestäters Konungens och Drottningens förmälning, tillåter jag mig värdsamt föreslå,

att Kammarerna måtte besluta att å någon af högtidsdagarne frambära Kammarens underdåniga lyckönskningar genom en deputation, som anföres af Kammarens n. v. talman, Herr Grosshandlanden O. Wijk och för öfrigt utgöres af vice talmannen Herr Carl Ifvarsson och så många af Kammarens ledamöter, som äro oförhindrade att vid detta tillfälle komma tillstädes.

Sedan öfverläggningen i ämnet förklarats afslutad, blef det af Herr Asker framställda förslag af Kammarerna bifallet.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{1}{4}$ 4 e. m.

In fidem

H. A. Kolmodin.